

ЗВІТ З ПЕРЕВІРКИ НА ПЛАГІАТ

ЦЕЙ ЗВІТ ЗАСВІДЧУЄ, ЩО ПРИКРПЛЕНА РОБОТА

Шляхтунов ФБС-218

БУЛА ПЕРЕВІРЕНА СЕРВІСОМ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ПЛАГІАТУ MY.PLAG.COM.UA І
МАЄ:

СХОЖІСТЬ

1%

РИЗИК ПЛАГІАТУ

26%

ПЕРЕФРАЗУВАННЯ

0%

НЕПРАВИЛЬНІ ЦИТУВАННЯ

0%

Назва файлу: 008-Шляхтунов О.В. ФБС-218.docx

Файл перевірено: 2024-01-08

Звіт створено: 2024-01-08

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра міжнародних відносин, **управління та адміністрування**
(назва кафедри)

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНА

Зав. кафедрою _____
(підпис)

д.е.н., доц. Михайлик Д.П.

(Науковий ступінь, вчене звання (прізвище та ініціали) (knu.edu.ua))

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО
ЗМІЦНЕННЯ

Виконав
ст. гр. ФБС-218

_____
(підпис)

О.В. Шляхтунов
(ініціали та прізвище)

Науковий керівник

к.е.н., доц.
(Науковий ступінь, вчене звання, посада)
(essuir.sumdu.edu.ua)
(essuir.sumdu.edu.ua)

_____
(підпис)

О.О. Кузнецов
(ініціали та прізвище)

Запоріжжя

2023

ПРАТ «ПВНЗ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра міжнародних відносин, управління та адміністрування
(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
(підпис)

д.е.н., доц. Михайлик Д.П.

(Науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (knu.edu.ua)

_____._____._____ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

Студенту гр. ФБС-218, спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Шляхтунову Олександровичу

1. Тема: Аналіз фінансового стану підприємства та шляхи його зміцнення
затверджена наказом по інституту № _____ від _____ р.

2. Термін здачі студентом закінченої роботи: (www.diva-portal.org) _____ р.

3. Перелік питань, що підлягають розробці

1. Дослідити теоретичні основи фінансового аналізу

2. Вивчити сутність та завдання фінансового аналізу

3. Розглянути види та напрями здійснення фінансового аналізу.

4. Описати комплексну оцінку фінансового стану підприємства.

5. Дати організаційно-економічну характеристику підприємства.

6. Провести аналіз майна та капіталу підприємства

7. Зробити оцінку прибутковості підприємства

8. Проаналізувати фінансову стійкість підприємства

9. Запропонувати шляхи зміцнення фінансового стану

ПрАТ «Запоріжбразив».

4. Календарний графік підготовки кваліфікаційної роботи

№ етапу	Зміст	Терміни виконання	Готовність по графіку%, підпис керівника	Підпис керівника про повну готовність етапу, дата
1	Збір практичного матеріалу за темою кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи			
2	I атестація I розділ кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи			
3	II атестація II розділ кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи			
4	III атестація III розділ кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи, висновки та рекомендації, додатки, реферат			
5	Перевірка кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи на оригінальність			
6	Доопрацювання кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи, підготовка презентації, отримання (library.econom.zp.ua) відгуку керівника і рецензії			
7	Попередній захист кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи			
8	Подача кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи на кафедрі	за 3 дні до захисту		
9	Захист кваліфікаційної бакалаврської (магістерської) роботи			

Дата видачі завдання: ____ . ____ . ____ р.

Керівник кваліфікаційної бакалаврської роботи

_____ (підпис)

Кузнецов О.О.

(прізвище та ініціали)

Завдання отримав до виконання

_____ (підпис студента)

Шляхтунов О.В.

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 86 сторінок, 15 таблиць, 7 рисунків, 69 бібліографічних посилань, 4 додатків

Метою роботи є визначення шляхів зміцнення фінансового стану підприємства.

Об'єктом дослідження є процес вивчення фінансового стану підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та організаційні аспекти аналізу фінансового стану підприємства.

В кваліфікаційній бакалаврській роботі досліджено теоретичні основи фінансового аналізу; вивчено сутність та завдання фінансового аналізу; розглянуто види та напрями здійснення фінансового аналізу; описано комплексну оцінку фінансового стану підприємства; дано організаційно-економічну характеристику підприємства; проведено аналіз майна та капіталу підприємства; зроблено оцінку прибутковості підприємства; проаналізовано фінансову стійкість підприємства; запропоновано шляхи зміцнення фінансового стану ПрАТ «Запоріжжябразив».

АНАЛІЗ, ЛІКВІДНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ,
ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ФІНАНСОВИЙ СТАН

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ.....	8
1.1 Сутність та завдання фінансового аналізу.....	8
1.2 Види та напрями здійснення фінансового аналізу.....	15
1.3 Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.....	31
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ АБРАЗИВНИЙ КОМБІНАТ».....	38
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	38
2.2 Аналіз майна та капіталу підприємства.....	45
2.3 Оцінка прибутковості підприємства.....	48
2.4 Аналіз фінансової стійкості підприємства.....	50
Висновки до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ «ЗАПОРІЖАБРАЗИВ».....	54
3.1 Визначення вірогідності банкрутства підприємства.....	54
3.2 Оптимізація структури капіталу ПрАТ «Запоріжабразив» як спосіб стабілізації фінансового стану підприємства.....	59
Висновки до розділу 3.....	67
ВИСНОВКИ.....	68
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	70
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Фінансовий аналіз є найважливішим аспектом будь-якої комерційної діяльності, оскільки він дає реальну інформацію про стан здоров'я та майбутній потенціал організації. Ця інформація не тільки надає інвесторам та кредиторам критичні дані, які можуть вплинути на ціну акцій або процентні ставки, ці звіти також дозволяють керівникам компаній оцінювати їх результати щодо очікувань або зростання галузі.

З точки зору управління, фінансовий аналіз має вирішальне значення для успіху компанії, оскільки він виділяє слабкі та сильні сторони, що безпосередньо впливають на конкурентоспроможність.

Загальні питання аналізу фінансового стану висвітлювались у працях таких науковців: Азаренкової Г. М., Бланка І., Кірейцева Г. Г., а також зарубіжних економістів Ван Хорна Дж. К., Ваховича Дж. М., Поддєрьогіна А. М. та ін. Проблеми застосування методів фінансового аналізу, в той же час, широко розглядались в роботах Адамової І. З., Захарченко В. О., Зорі О. П., Малько І. Х., Романчук А. Л., Семенова А. Г. Зазначимо, що єдиної методики здійснення фінансового аналізу не існує.

Метою роботи є визначення шляхів зміцнення фінансового стану підприємства.

Завдання роботи:

- дослідити теоретичні основи фінансового аналізу;
- вивчити сутність та завдання фінансового аналізу;
- розглянути види та напрями здійснення фінансового аналізу;
- описати комплексну оцінку фінансового стану підприємства;
- дати організаційно-економічну характеристику підприємства;
- провести аналіз майна та капіталу підприємства;
- зробити оцінку прибутковості підприємства;
- проаналізувати фінансову стійкість підприємства;

- запропонувати шляхи зміцнення фінансового стану ПрАТ «Запоріжбразив».

Об'єктом дослідження є процес вивчення фінансового стану підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та організаційні аспекти аналізу фінансового стану підприємства.

Джерелами слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, нормативно-правові акти, фінансова звітність ПрАТ «Запоріжбразив».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

1.1 Сутність та завдання фінансового аналізу

Економіку світу «рухають» корпорації, підприємства усіх форм власності та підприємці, основою функціонування яких є економічна діяльність, що перетворює ресурси й процеси на очікуваний усіма результат - прибуток та задоволення суспільних потреб.

Характерні риси змістового наповнення економічної діяльності є такими:

- використання ресурсів та капіталу;
- наявність процесів зміни первісного стану ресурсів;
- вартісний і кількісний вимір результатів діяльності;
- задоволення суспільних інтересів та отримання прибутку (не обов'язково);
- створення додаткової вартості;
- результатом є виробництво товарів (робіт, послуг);
- наявність економічних зв'язків з різними учасниками економічних відносин (персонал, державні органи, зарубіжні партнери чи організації, банки тощо);
- наявність правового підґрунтя здійснення діяльності (зобов'язання та відповідальність) [70, С.108].

Метою економічної діяльності підприємства (господарської діяльності, як часто її називають), є забезпечення прибутковості діяльності підприємства. Тому, можна сказати, що цілі економічної діяльності знаходяться у зв'язці з цілями фінансового управління, якими є зростання вартості підприємства, збільшення добробуту акціонерів.

Таким чином, фінансовий аналіз входить до складу економічного аналізу діяльності підприємства, як показано на рисунку 1.1.

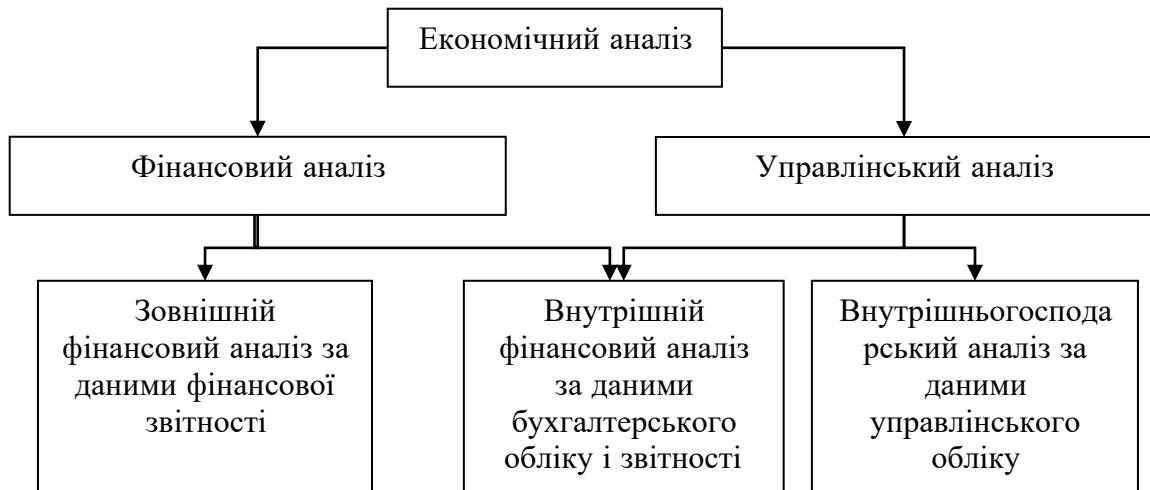

Рисунок 1. 1 Фінансовий аналіз в складі економічного аналізу підприємства [55, С. 9].

Під терміном зазвичай «аналіз» розуміють метод наукового дослідження через поділ на частини, виділення окремих властивостей, зв'язків, тощо.

За умов сьогодення діяльність кожного суб'єкта господарювання знаходиться під наглядом великої кількості учасників ринкових відносин - організацій і осіб, що зацікавлені в ефективності його функціонування.

Так, підприємства несуть відповідальність перед співвласниками (акціонерами), працівниками, банком, кредиторами, інвесторами за результати своєї виробничо-господарської діяльності. Саме тому, щоб забезпечити виживання компанії (як мінімум), нарощення масштабів функціонування (як максимум), керівники підприємств повинні вільно володіти технікою фінансового аналізу та вчасно його проводити.

Фінансовий стан являється однією із найважливіших характеристик підприємства, не залежно від виду діяльності. Зазвичай він визначається згідно сукупності виробничо-господарських факторів. Загалом, фінансова діяльність підприємства полягає у формуванні, обігу фінансових ресурсів, забезпеченні збереження та ефективного використання майна підприємства, тощо. На основі оцінки фінансового стану можна робити висновки про

конкурентоспроможність підприємства, потенційну «цікавість» підприємства для інвесторів, партнерів [12, С.62].

Саме тому, заходи з покращення фінансового стану повинні мати пріоритетне становище, серед переліку інших, в системі забезпечення економічної діяльності. А фінансовий аналіз в такому випадку вважається інструментом визначення тенденцій, дослідження поточної ситуації підприємства з метою вчасного корегування.

Фінансовий аналіз має важливе значення в економічній діяльності підприємства, оскільки дає змогу:

- вишукувати резерви поліпшення фінансового стану підприємства;
- об'єктивно оцінювати раціональність використання усіх видів фінансових ресурсів;
- своєчасно вживати заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства;
- забезпечувати оптимальний виробничий та соціальний розвиток колективу за рахунок використання виявлених у результаті аналізу резервів;
- забезпечити розробку плану фінансового оздоровлення підприємства.

Предметом фінансового аналізу підприємства є усі фінансові відносини, що виникають в процесі управління компанією, фінансові ресурси та їх джерела. Перейдемо до означення поняття фінансового аналізу.

Загальні питання аналізу фінансового стану висвітлювались у працях таких науковців: Азаренкової Г. М., Бланка І., Кірейцева Г. Г., а також зарубіжних економістів Ван Хорна Дж. К., Ваховича Дж. М., Поддєрьогіна А. М. та ін. Проблеми застосування методів фінансового аналізу, в той же час, широко розглядались в роботах Адамової І. З., Захарченко В. О., Зорі О. П., Малько І. Х., Романчук А. Л., Семенова А. Г. Зазначимо, що єдиної методики здійснення фінансового аналізу не існує.

Фінансовий аналіз являє собою систему способів накопичення, опрацювання, трансформації та використання інформації фінансового

характеру з метою забезпечення життєдіяльності господарюючого суб'єкта в умовах дії ринку та панування конкуренції [54, С. 6].

В фінансовому словнику надане наступне трактування: фінансовий аналіз - дослідження даних, що стосуються стабільності та прибутковості бізнесу, особливо для керівництва практикою інвестування [71].

Фінансовий аналіз - це процес виявлення фінансової сили та слабких сторін фірми шляхом належного встановлення взаємозв'язку між статтями фінансової звітності.

Таблиця 1.1

Погляди економістів на сутність поняття фінансового аналізу

Автор	Погляди на поняття фінансового аналізу
1	2
Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств в умовах кризи [37]	Це комплексне вивчення фінансового стану підприємства з метою оцінки досягнутих фінансових результатів, що проводиться за допомогою методів фінансового аналізу за даними фінансової звітності підприємств
Балабанов І. [59]	Це метод оцінки ретроспективного і перспективного фінансового стану господарського суб'єкта на основі вивчення залежності й динаміки показників фінансової інформації
Коробов М.Я.[29]	під фінансово-економічним аналізом (автор вважає, що такий аналіз не фінансовим не буває), слід розуміти комплексне вивчення їх функціонування з метою об'єктивної оцінки досягнутих результатів і виявлення шляхів подальшого підвищення прибутковості (рентабельності), при одночасному гарантуванні безпечного рівня ліквідності
Ковалев В.В. [31]	це метод оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської звітності

Савицька Г.В.[48]	це комплексне системне вивчення фінансового стану підприємства та утворюючих факторів з метою оцінки фінансових ризиків, прогнозування рівня дохідності капіталу
Грязнова А.Г. [11]	це сукупність методів визначення майнового та фінансового стану суб'єкта господарювання в минулому періоді, а також можливостей змін в ньому, на найближчу та довгострокову перспективу
Приходько Н. І. [38 С.10]	це складова аналітичного економічного дослідження щодо вивчення рівня, змін і динаміки фінансових показників у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, з метою прийняття ефективних управлінських рішень для забезпечення внутрішньої і зовнішньої діяльності господарюючих систем, сталого економічного розвитку і стійкого фінансового стану

Тема фінансового аналізу вважається безсумнівно актуальною за рахунок вивчення сукупності фінансових ресурсів, їх оцінки через систему показників (в розрізі наявності, розміщення і використання).

Фінансовий аналіз розглядає багато аспектів бізнесу - від його прибутковості та стабільності до платоспроможності та ліквідності. Наприклад, наступні, подані нами елементи, як правило, розглядаються під час фінансового аналізу.

1. Рентабельність. Бізнесу потрібно переглянути розміри показників поточної та попередньо розрахованої рентабельності та вирішити, що потрібно здійснити, щоб збільшити рентабельність у майбутньому.

2. Платоспроможність. Бізнес також турбується про те, щоб не втратити свої гроші, оскільки вони заборговані. Фінансовий аналіз дозволить висвітлити заборгованості підприємства, допоможе сформулювати план виплат.

3. Ліквідність. Бізнес повинен розуміти свою позицію забезпеченості грошовими ресурсами та переконатися, що він має можливість підтримувати

позитивний грошовий потік, при цьому все ще маючи змогу негайно оплатити те, що їм потрібно.

4. Стабільність. Бізнес також бажає переконатись, що він фінансово стабільний і не має тенденцій, які можуть призвести до його занепаду та банкрутства. Керівництво бажає переконатись, що підприємство не отримає (чи ще не має) фінансові проблеми.

До основних цілей фінансового аналізу включають:

1. з'ясування фінансової стабільності та надійності ділового підприємства;
2. оцінка дохідної здатності бізнесу;
3. оцінка основних фондів, запасів тощо;
4. оцінка та визначення можливості майбутнього зростання бізнесу;
5. оцінка спроможності фірми та її здатності повертати короткострокові та довгострокові позики;
6. оцінка адміністративної ефективності підприємства.

З огляду на це, основні елементи фінансового аналізу підприємства представлені нами на рисунку 1. 2.

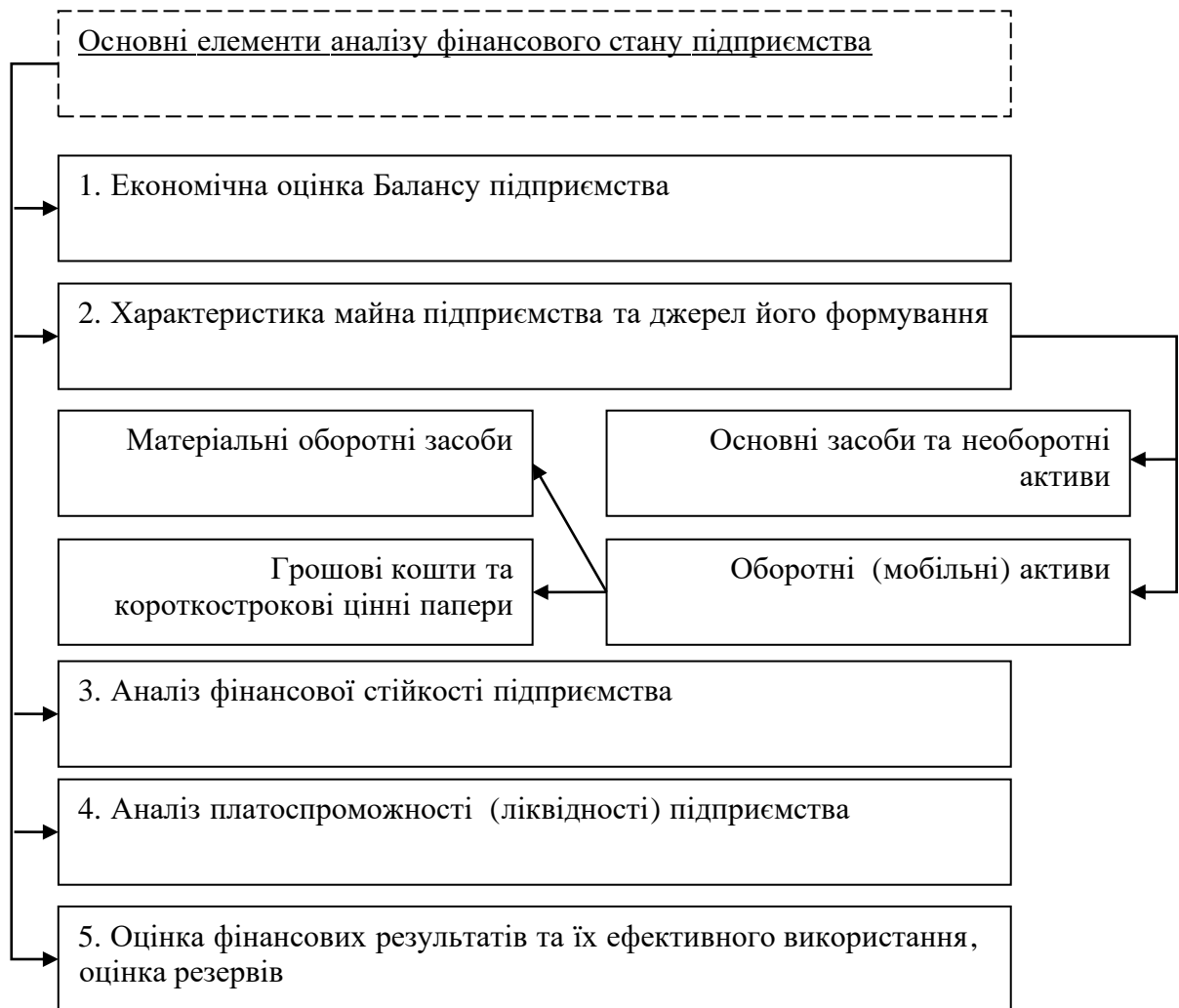

Рисунок 1.2 - Основні елементи аналізу фінансового стану підприємства за елементами [18, С. 7]

Крім цього, фінансовий аналіз являє собою систему знань про методи і організаційні форми його проведення [18, С. 7].

Можемо зробити висновок, що при вивченні фінансового аналізу, нами розглядаються не лише фінансові потоки та ресурси, а також і методика. Загальними принципами проведення фінансового аналізу є: послідовність; комплексність; порівняння показників; використання наукового апарату (інструментарію); - системність [18, С. 13].

Модель аналізу фінансового стану наведена на рисунку 1.3.

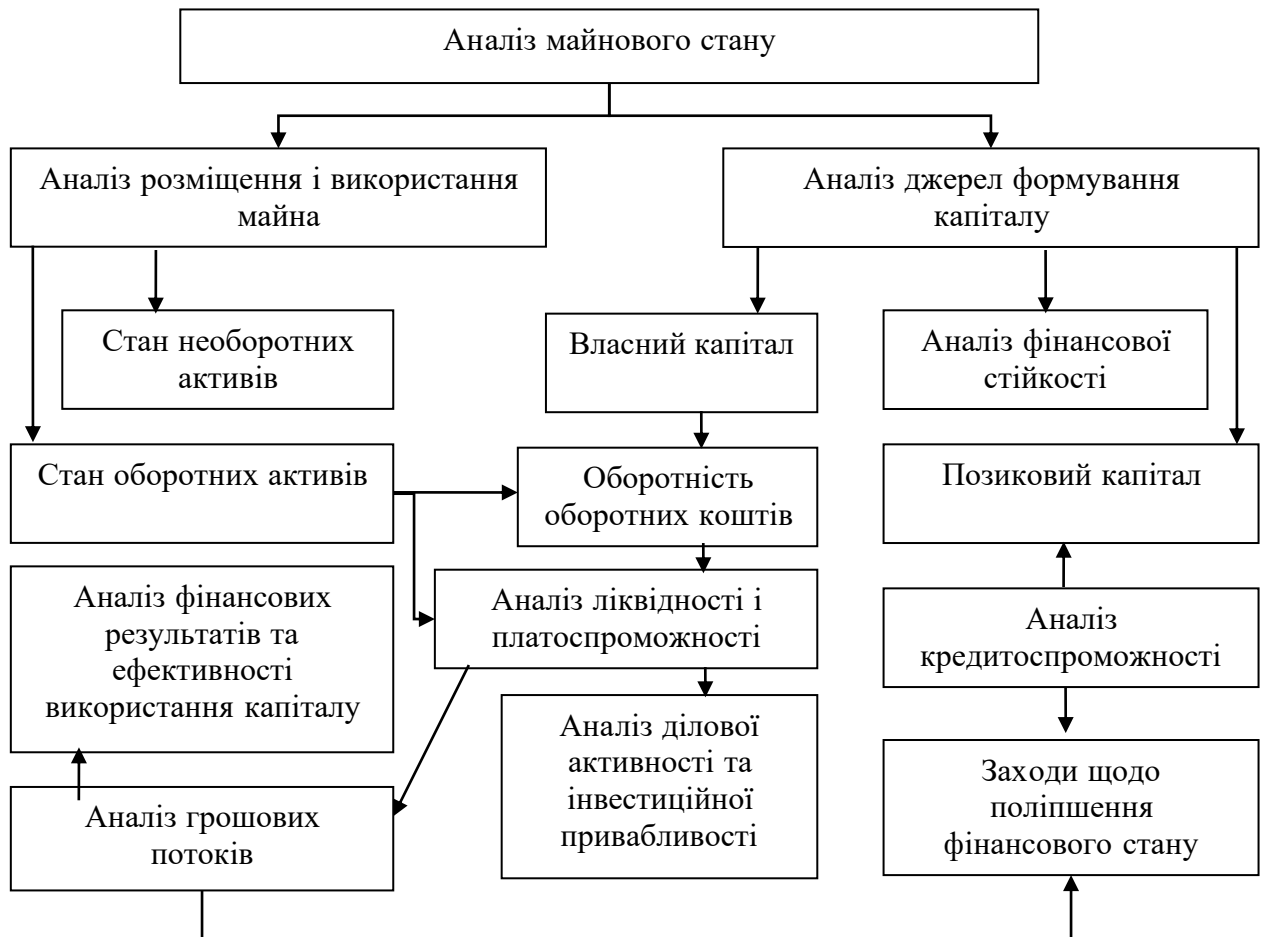

Рисунок 1.3 - Модель аналізу фінансового становища компанії [55, С. 9].

1.2 Види та напрями здійснення фінансового аналізу

Розглянемо основні види фінансового аналізу підприємств та особливості їх здійснення (рисунок 1.4).

Екстраполюючи з теперішніх обставин, звіти, надані фінансовими аналітиками, надають інвесторам та керівникам компаній обсяг достатньої інформації, щоб підготуватися до формування короткострокового плану на майбутнє.

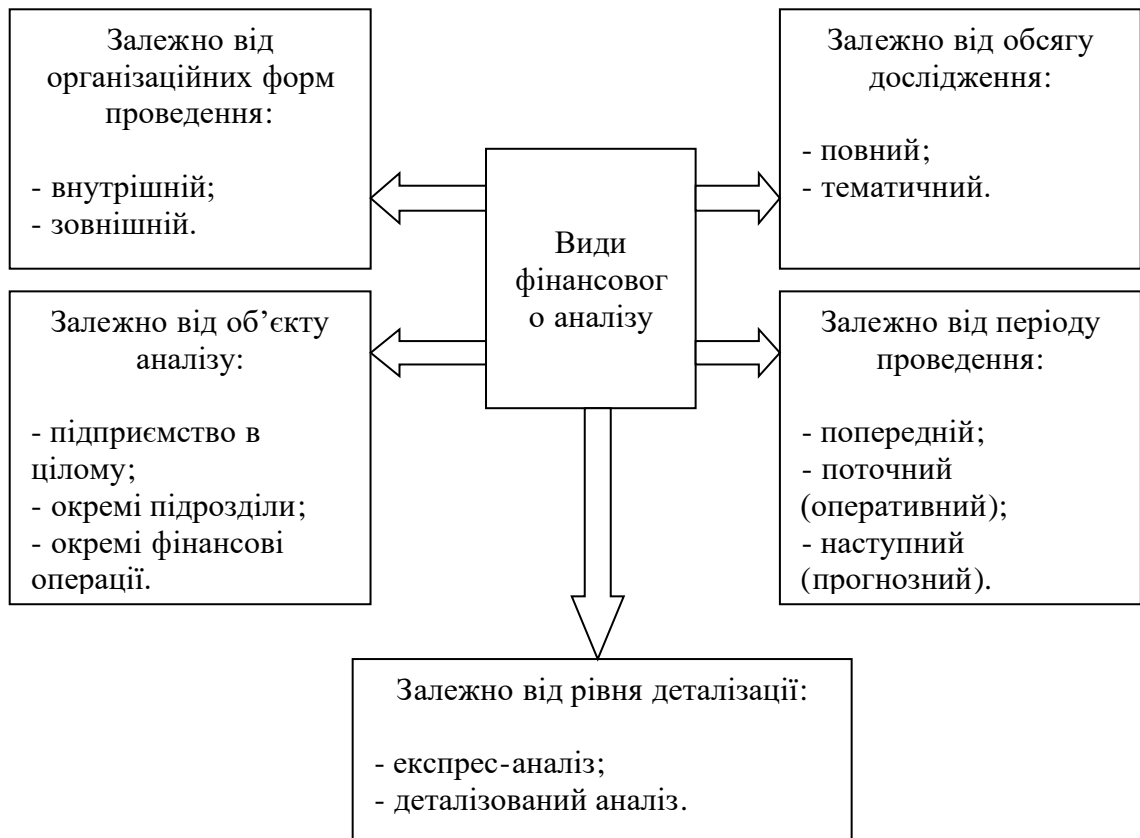

Рисунок 1.4 - Фінансовий аналіз за видами в розрізі класифікаційних ознак [18,С. 9]

Незважаючи на те, що ці прогнози піддаються впливу зовнішніх або непередбачуваних подій, у більшості випадків цей обсяг інформації є достатнім для вироблення бізнес-стратегії, яка оптимізує нові можливості та обмежує ризики.

В залежності від потреб підприємства та мети, яку ставить перед собою аналітик, фінансовий аналіз може бути різним.

Зовнішній аналіз базується на офіційній інформації про підприємство, яка є загальнодоступною. Внутрішній аналіз навпаки, базується на внутрішній, управлінській інформації та слугує цілям управління. Відповідно, метою зовнішнього фінансового аналізу - є оцінка та економічна діагностика підприємства за даними публічної фінансової звітності, поверхневий аналіз прибутку і рентабельності. В той час як метою внутрішнього аналізу є оцінка забезпечення планомірного надходження грошових коштів, визначення поточного стану та розрахунок оптимального

розміру власного та позикового капіталу задля ефективного функціонування підприємства.

Користувачами внутрішнього фінансового аналізу виступають директори підприємства, фінансові управлінці, інші управлінці (діяльність яких впливає на фінансовий стан підприємства), акціонери та інші зацікавлені в результатах діяльності особи.

Користувачами зовнішнього фінансового аналізу є потенційні інвестори, представники фондових бірж, контрагенти підприємства щ операційної діяльності, потенційні та наявні кредитори, тощо.

Якщо розглянути класифікацію згідно періоду проведення, то поточним вважається аналіз в процесі здійснення операцій, реалізації фінансових планів. Основна мета - терміновий вплив на процес виконання операцій, якщо відбуваються очевидні відхилення.

Наступний або прогнозний фінансовий аналіз дозволяє глибше і повніше проаналізувати фінансовий стан і результати фінансової діяльності підприємства, оскільки базується на завершених звітних матеріалах статистичного і бухгалтерського обліку.

Експрес-аналіз має на меті просте, швидке та наочне оцінювання фінансового стану підприємства (звідси і назва) та передбачає розрахунок й аналіз динаміки переліку найбільш важливих показників. Такий вид аналізу зазвичай проводиться за даними фінансової звітності та є орієнтованим на зовнішніх користувачів інформації (тобто, кредитори, інвестори, акціонери, постачальники, покупці, тощо).

Деталізований аналіз відрізняється порівняною деталізацією, комплексною характеристикою фінансового стану і результатів функціонування суб'єкта господарювання в поточному періоді та в динаміці передбачає розрахунок показників та встановлення причинно-наслідкових факторів, прогнозування перспективних параметрів розвитку такого підприємства за тих чи інших умов. Поглиблений аналіз конкретизує, доповнює та розширює окремі напрями експрес-аналізу[55, С. 15].

Розглянемо, яким саме чином може здійснюватись аналіз фінансової діяльності в практиці підприємств.

Аналіз фінансової звітності. Вертикальний,
горизонтальний, трендовий аналіз

В загальному вигляді, фінансова оцінка діяльності підприємств здійснюється у формі наступних видів аналізу:

- фінансового стану підприємства (загальний), що включає в себе розгляд складу і структури джерел фінансових ресурсів, дослідження джерел власних і позикових коштів, оцінку кредиторської заборгованості; проведення оцінки складу та структури активів, аналіз основного та оборотного капіталу, аналіз складу та структури дебіторської заборгованості, тощо. Сюди можна віднести також читання звітності, вертикальний та горизонтальний аналіз звітності.

- ринкової стійкості підприємства;
- фінансової стійкості (абсолютних та відносин її показників, оцінка запасу фінансової стійкості (зони безпечності);
- ліквідності та платоспроможності;
- грошових потоків підприємства;
- ефективності використання капіталу (прибутковості, кількості «обертів» оборотних коштів, розрахунок ефекту фінансового важеля);
- кредитоспроможності суб'єкту господарювання;
- виробничо-фінансового левериджу;
- ділової активності компанії;
- прогнозування фінансових показників підприємства на майбутні періоди;
- фінансового стану неплатоспроможних підприємств та пошук найбільш ефективних шляхів запобігання банкрутству;
- рентабельності [18, С. 7-8].

Частина аналізу полягає у визначенні співвідношення показників, тобто здійсненні коефіцієнтного аналізу, про який ми будемо говорити окремо. А зараз коротко розглянемо аналіз звітності.

В основі фінансового аналізу, так само як і фінансового менеджменту загалом, лежить аналіз фінансової звітності відповідно до Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку і «Загальні вимоги до фінансової звітності». Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Фінансова звітність складається з: балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і при міток до фінансової звітності [12].

Основними цілями аналізу фінансової звітності є надання особам, що приймають рішення, інформації про підприємство для її використання у процесі прийняття рішень.

Використання інформації фінансової звітності - це управління для оцінки операційної та фінансової ефективності підприємства в цілому або окремих підрозділів. В такій інформації зацікавлені:

- інвестори для прийняття інвестиційних рішень та портфельних рішень;
- кредитори для визначення кредитоспроможності та платоспроможності;
- працівники та профспілки для вирішення питань економічного стану підприємства та прийняття обґрунтованих рішень на переговорах щодо заробітної плати, тощо.

З метою оцінки фінансових результатів підприємства, в практиці використовують наступні показники: дохід від реалізації продукції, чистий дохід від реалізації продукції, валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат від звичайної діяльності (до

та її після оподаткування), чистий прибуток підприємства (збиток). Дослідження цих показників дає можливість встановити тенденції розвитку об'єкта дослідження, здійснити порівняння стан показників з аналогічними середньогалузевими фінансовими результатами та результатами діяльності підприємства, окреслити причини змін, підготувати підґрунтя для формування прогнозу [59, С. 8].

Наявність фінансових ресурсів їх ефективне використання, оптимальне співвідношення структури джерел їх формування (або предмет фінансового аналізу) визначають його фінансову стійкість, ліквідність і платоспроможність, ділову активність і кредитоспроможність підприємства. [55, С. 10].

Як кажуть у фінансисти, готівка є базовим елементом, що забезпечує поточне (оперативне) функціонування підприємства, і, таким чином, великий акцент робиться на здатності компанії генерувати грошові потоки. Аналітики з широкого кола фінансових служб проводять багато часу, розглядаючи профілі грошових потоків компаній.

Звіт про рух грошових коштів - чудове місце для початку, включаючи огляд кожного з трьох основних розділів: операційна діяльність, інвестиційна діяльність та фінансова діяльність.

Поширені приклади аналізу грошових потоків включають:

1. Операційний рух грошових коштів (OCF);

2. Вільний грошовий потік (FCF):

- вільний грошовий потік до фірми (FCFF);

- вільний рух грошових коштів до власного капіталу (FCFE).

Операційний грошовий потік (OCF) - це сума грошових коштів, що генеруються регулярною операційною діяльністю бізнесу протягом певного періоду часу. OCF починається з чистого прибутку (з нижньої частини звіту про прибутки та збитки), додає назад будь-які безготівкові статті та коригує зміни чистих оборотних коштів, щоб отримати загальний обсяг готівки, створеної або спожитої за період.

При проведенні фінансового аналізу операційний грошовий потік слід використовувати разом із чистим доходом, вільним грошовим потоком (FCF) та іншими показниками для належної оцінки результатів діяльності компанії та фінансового стану.

Вільний грошовий потік (FCF) вимірює фінансові показники діяльності компанії. Він показує грошові кошти, які компанія може отримати після вирахування придбання активів, таких як майно, обладнання та інші великі інвестиції, з операційного грошового потоку. Іншими словами, FCF вимірює здатність компанії виробляти те, що найбільше турбує інвесторів: готівку, яку можна розподілити на розсуд.

FCFF, або вільний грошовий потік до фірми - це грошовий потік, доступний для всіх постачальників фінансування (власників боргу, привілейованих акціонерів, простих акціонерів, власників облігації тощо).

Вільний грошовий потік до власного капіталу (FCFE) - це сума готівки, яку створює бізнес, і яка може бути потенційно розподілена між акціонерами. Він розраховується як грошові кошти від операцій за вирахуванням капітальних витрат плюс чистий поточний борг. [72]

Як відомо, аналіз фінансової звітності підприємств може здійснюватись у формі вертикального та горизонтального аналізу.

Вертикальний тип фінансового аналізу передбачає розгляд різних складових звіту (наприклад, про прибутки та збитки компанії) та їх ділення на дохід для вираження у відсотках кожної із статей звіту. Для підвищення ефективності такого аналізу, результати слід порівняти з іншими компаніями аналогічної галузі.

Горизонтальний фінансовий аналіз передбачає отримання фінансових даних за період у кілька років та їх порівняння між собою для визначення темпів зростання (падіння). Це допоможе аналітику визначити, росте чи занепадає компанія, та визначити важливі тенденції.

При побудові фінансових моделей та основі горизонтального аналізу, буде корисно застосувати щонайменше три роки історичної фінансової

інформації та п'ять років прогнозованої інформації. Це забезпечує дані за вісім років для проведення ґрунтового аналізу тенденцій, який можна порівняти з іншими компаніями тієї ж галузі. За допомогою горизонтального аналізу можливим є вивчення тенденцій боргового чи акціонерного капіталу або їх взаємозв'язку, або дослідження тенденцій прибутковості.

Сутність трендового аналізу зводиться до порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів і визначення тренду або основної тенденції динаміки показника, що не вільний від випадкового впливу індивідуальних особливостей зміни показника протягом певних періодів.

Застосовують також серед інших (в тому числі, для аналізу звітності), дисперсійний аналіз. Це процес порівняння фактичних результатів із бюджетом або прогнозом. Це дуже важлива частина внутрішнього процесу планування та бюджетування в діючій компанії, особливо для професіоналів, що працюють у бухгалтерському та фінансовому відділах.

Процес, як правило, включає вивчення того, чи була дисперсія сприятливою чи несприятливою, а потім її розбиття, щоб визначити, що було першопричиною її виникнення. Наприклад, бюджет компанії склав 2,5 мільйона доларів, а фактичні результати - 2,6 мільйона доларів. Це призводить до сприятливої дисперсії в 0,1 мільйона доларів, що було пов'язано з обсягами, що перевищували очікувані (на відміну від більш високих цін).

Аналіз історичних темпів зростання та прогнозування майбутніх - це велика частина роботи будь-якого фінансового аналітика. Поширені приклади аналізу зростання включають:

- рік до року (p / p); регресійний аналіз;
- аналіз знизу вгору (починаючи з окремих факторів доходу в бізнесі);
- аналіз зверху вниз (починаючи з розміру ринку та частки ринку); інші методи прогнозування.

Переходимо до найбільш відомого прийому - коефіцієнтного аналізу.

Коефіцієнтний аналіз діяльності підприємства

Коефіцієнти кредитного плеча (левериджу) - один із найпоширеніших методів, за допомогою якого аналітики оцінюють результати діяльності компанії. Окремий фінансовий показник, наприклад загальний борг, може бути не таким показовим сам по собі, тому корисно порівняти його із загальним капіталом компанії, щоб отримати повне уявлення про структуру капіталу. Результатом є співвідношення боргу до власного капіталу підприємства.

Поширені приклади співвідношень включають: борг / власний капітал; заборгованість / прибуток до сплати відсотків та податків, амортизації; прибуток до сплати відсотків та податків / процент (покриття відсотків). Аналіз Дюпона - комбінація коефіцієнтів, яку часто називають пірамідою коефіцієнтів, включаючи аналіз кредитного плеча та ліквідності.

Формула Дюпона (DuPont formula) являє собою розрахунок ключового показника ефективності діяльності, тобто рентабельності власного капіталу (RoE) - через дві, три або п'ять концептуальних складових. Показник вперше був використаний корпорацією DuPont в 20-х роках минулого століття, звідки і пішла його назва.

Двофакторна модель відображає зв'язок між рентабельністю активів (RoA - Return of Assets) та факторами рентабельністю продаж (RoS - Return of Sales) та оборотністю активів (Koa):

$$RoA = RoS \times Koa. \quad (1.1)$$

Трьохфакторна модель передбачає використання коефіцієнта рентабельності власного капіталу (RoE - Return of Equity) як інтегрального показника ефективності діяльності та у зв'язку із RoS, Koa, LR (Leverage Ratio) - коефіцієнта фінансового леверіджа (фінансового важіля або коефіцієнта капіталізації):

$$RoE = RoSxKoaxLR \quad (1.2)$$

П'ятифакторна модель Дюпона передбачає додавання впливу податкового тягаря (TB - Tax Burden) процентного тягаря (Interest Burden).

$$RoE = TBxIBxRoSxKoaxLR. \quad (1.3)$$

Діяльність компаній у фінансовому плані може бути визначена за допомогою фінансових коефіцієнтів. Це дозволяє компаніям визначити свою фінансову стійкість або слабкість. Це також дозволяє їм оцінювати свої ризики та можливості. Крім можливості робити точні прогнози, коефіцієнти можуть надавати уявлення про поточне становище фірми. Коли справа доходить до того, що менеджери вирішують, закривати чи продовжувати здійснювати певний вид діяльності, коефіцієнти стають підґрунтям для необхідний аналіз в межах прийняття раціональних рішень.

Коефіцієнти платоспроможності вказують на фінансову стійкість, оскільки вони вимірюють борг компанії відносно її активів та власного капіталу. Компанія із занадто великою заборгованістю може не мати можливості вільно керувати своїм грошовим потоком, якщо процентні ставки зростають або умови бізнесу погіршуються.

Загальними коефіцієнтами платоспроможності є борг до активів та борг до власного капіталу. Відношення боргу до активів - це відношення загальної суми боргу до загальної суми активів. Відношення боргу до власного капіталу - це відношення загальної суми боргу до власного капіталу, що є різницею між сукупними активами та загальними зобов'язаннями.

Кожна фірма стурбована своєю прибутковістю. Одними з найбільш часто використовуваних інструментів аналізу фінансових коефіцієнтів є коефіцієнти прибутковості. Вони використовуються для визначення нижчого рівня прибутковості компанії (інформація для менеджерів) та

рентабельності власного капіталу (інформація для інвесторів). Заходи із забезпечення та збереження прибутковості важливі як для керівників компаній, так і для власників. Керівництво повинно мати уявлення про показник прибутковості, щоб спрямовувати бізнес у правильному напрямку. З іншого боку, якщо форма власності підприємства дозволяє залучення інвестицій, є сторонні інвестори, які придбали акції в компанії, керівництво компанії повинно продемонструвати свою прибутковість цим інвесторам.

Коефіцієнти прибутковості, як проілюстровано нижче, показують загальну ефективність використання компанією її активів та результатів діяльності наприкінці кожного кварталу чи року. Коефіцієнти, які показують рентабельність, представляють здатність фірми перевести долари продажів у прибуток на різних етапах вимірювання. Коефіцієнти, що показують прибутковість, представляють здатність фірми вимірювати загальну ефективність фірми у прибутковості для своїх акціонерів.

Рентабельність - це тип аналізу звіту про прибутки та збитки, коли аналітик оцінює, наскільки привабливою є економіка бізнесу. Поширені приклади показників прибутковості включають: коефіцієнт валового прибутку (валової рентабельності); рівень прибутку до сплати відсотків та податків, амортизації; рівень чистого прибутку.

Коефіцієнт валової рентабельності, також відомий як коефіцієнт валового прибутку, - це коефіцієнт рентабельності, який порівнює валову маржу компанії з її доходом. Він показує, скільки прибутку отримує компанія після погашення вартості реалізованих товарів.

Деякі показники рентабельності показані в додатку А.

Перейдемо до показників фінансової стійкості (додаток Б).

Коефіцієнти фінансової стійкості вказують на залежність від кредиторів.

Важливу роль оцінці під підприємства відіграють показники ліквідності.

Такі коефіцієнти вимірюють величину ліквідності (готівку та активи, що легко перетворюються на готівку), яка повинна «покрити» поточних боргових зобов'язань.

Коефіцієнт поточної ліквідності (англ. Current Ratio) або коефіцієнт покриття вимірює здатність підприємства погашати короткострокові фінансові зобов'язання за рахунок ліквідних ресурсів. Його також називають коефіцієнтом оборотного капіталу, він обчислюється шляхом ділення оборотних активів підприємства (таких як грошові кошти, запаси та дебіторська заборгованість) на поточні зобов'язання (наприклад, залишок кредитного балансу, кредиторська заборгованість та поточна частина довгострокової заборгованості).

Значення коефіцієнта поточної ліквідності підприємства, що менше за одиницю, означає негативні фінансові показники для цього бізнесу - нездатність погасити поточні зобов'язання своїми оборотними активами.

Під час розрахунку коефіцієнту термінової ліквідності (англ. Quick ratio або Acid test ratio) враховуються легко конвертовані (в готівкову) товарні цінні папери та наявна готівка. Він розраховується як відношення суми товарних цінних паперів та наявної готівки (та / або еквівалент готівки), дебіторської заборгованості до розміру поточних зобов'язань підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (англ. Cash ratio) вимірює найбільш ліквідні активи компанії. Так, згідно методики розрахунку, грошові кошти та їх еквіваленти відносяться до усіх поточних зобов'язань відповідного підприємства. Оскільки гроші є найбільш ліквідною формою активів, це співвідношення вказує на те, наскільки швидко і до якої межі компанія може погасити свої поточні зобов'язання за допомогою своїх доступних найбільш ліквідних активів.

Базовий коефіцієнт захисту (англ. Basic defence ratio) - це показник бухгалтерського обліку, який визначає, скільки днів компанія може працювати коштом власних грошових витрат без будь-якої зовнішньої

фінансової допомоги. Його також називають періодом оборонного інтервалу та основним інтервалом захисту. Його знаходять шляхом ділення розміру поточних активів на денні операційні витрати.

На відміну від усіх вищезазначених коефіцієнтів, коефіцієнт базової ліквідності не пов'язаний з фінансовим станом компанії. Натомість, саме цей фінансовий коефіцієнт характеризує часовий графік того, як довго підприємство може фінансувати свої потреби за рахунок своїх ліквідних активів. Бажано забезпечити мінімум 3 місяці грошового резервного копіювання.

Перейдемо до коефіцієнтів ділової активності (таблиця 1.4).

В загальному вигляді, показники ділової активності дозволяють оцінити ефективність використання підприємством своїх засобів, швидкість обігу коштів, що значним чином впливає на показники його прибутковості.

Таблиця 1.4

Деякі показники ділової активності підприємства та методика їх розрахунку

Назва показника та змістовне наповнення	Методика розрахунку
Коефіцієнт загальної оборотності активів (коефіцієнт трансформації) - показує, яку кількість грошових одиниць реалізованої продукції дала кожна одиниця активів	$\frac{\text{Дохід від реалізації товарів (робіт, послуг)}}{\text{Середня вартість активів}}$
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів - скільки оборотів здійснюють виробничі запаси підприємства протягом звітного періоду	$\frac{\text{Собівартість реалізації товарів (робіт, послуг)}}{\text{Середній залишок матеріалів за звітний період}}$
Коефіцієнт оборотності незавершеного виробництва - скільки оборотів здійснюють є незавершене виробництво протягом аналітичного періоду	$\frac{\text{Собівартість реалізації товарів (робіт, послуг)}}{\text{Середній залишок незавершеного виробництва за звітний період}}$
Коефіцієнт оборотності готової продукції - кількість перетворень залишків готової продукції на завершену її форму	$\frac{\text{Собівартість реалізації товарів (робіт, послуг)}}{\text{Середній залишок готової продукції за звітний період}}$

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості - за який строк дебіторська заборгованість перетворюється на грошові кошти	$\frac{\text{Дохід від реалізації товарів (робіт, послуг)}}{\text{Середня дебіторська заборгованість за товари(роботи, послуги)}}$
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості (днів)	$\frac{\text{Середня дебіторська заборгованість за товари(роботи, послуги)} \times 365}{\text{Дохід від реалізації товарів (робіт, послуг)}}$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості - показує швидкість обертання кредиторської заборгованості на підприємстві	$\frac{\text{Середня вартість запасів}}{\text{Середня за звітний період кредиторської заборгованості}}$
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості (днів)	$\frac{\text{Середня кредиторська заборгованість за товари(роботи, послуги)} \times 365}{\text{Дохід від реалізації товарів (робіт, послуг)}}$
Фондовіддача - розмір доходу, отриманого на 1 гривню основних фондів підприємства	$\frac{\text{Дохід від реалізації товарів (робіт, послуг)}}{\text{Середня вартість основних засобів підприємства}}$

Таблиця 1.5

Користувачі фінансової інформації та показники, що їх цікавлять

Користувачі	Цілі фінансового аналізу		
	Аналіз виробничої діяльності	Управління ресурсами	Дохідність
Управлінці (менеджери)	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнти прибутковості; - рівень рентабельності (за чистим прибутком); - аналіз поточних (операційних) витрат; - аналіз податкових платежів; - операційний важіль; - порівняльний аналіз 	<ul style="list-style-type: none"> - обертання активів; - управління оборотним капіталом; - обертання запасів; - характеристика дебіторської заборгованості; - характеристика кредиторської заборгованості; - ефективність використання трудових ресурсів. 	<ul style="list-style-type: none"> - дохідність активів; - дохідність активів за прибутком до виплати процентів і податків; - вартість капіталу; - грошовий потік на інвестиції.
Власники	<ul style="list-style-type: none"> - дохідність власного капіталу; - дохідність акціонерного капіталу; - прибуток на акцію; - грошовий потік на акцію; - курс акцій; - загальний прибуток акціонера; - інвестиційна вартість бізнесу. 	<ul style="list-style-type: none"> - дивіденди на акцію; - поточна дохідність акції; - коефіцієнт виплати дивідендів; - коефіцієнт покриття дивідендів; - коефіцієнт співвідношення дивідендів і активів 	<ul style="list-style-type: none"> - співвідношення ринкової і балансової вартості акцій; - динаміка курсу акцій
Кредитори	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт поточної ліквідності; - коефіцієнт миттєвої ліквідності; - ліквідаційна вартість підприємства; - характеристика грошових потоків 	<ul style="list-style-type: none"> - частка залученого капіталу в активах; - частка боргу в капіталізації; - співвідношення позикового і власного капіталу; - співвідношення ризику і винагороди; - власний оборотний капітал 	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт покриття процентних виплат; - коефіцієнт покриття боргових зобов'язань; - прострочена заборгованість.

Користувачі фінансової інформації можуть також затребувати результати так званого комплексного аналізу, характеристика якого наведена в наступному підпункті дипломної роботи магістра.

1.3 Комплексна оцінка фінансового стану підприємства

У сучасній практиці управління к проблема якісного та кількісного обґрунтування управлінських фінансових рішень, як відомо, займає провідне становище. Часто комплексний погляд на дане питання є достатньо корисним.

Так, прийняття окремих управлінських фінансових рішень потребує оцінки фінансово-економічного потенціалу суб'єкта господарювання в цілому - підприємства як цілісної системи. За таких умов суб'єкт господарювання досліджується як економічна особа. Постає питання щодо узагальнення результатів дослідження окремих фінансових аспектів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства з метою формування єдиного показника як індикатора ефективності фінансового менеджменту на підприємстві, що є об'єктом дослідження. Практичне забезпечення такої потреби здійснюється проведенням зведеного дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання - комплексного фінансового аналізу

Комплексна оцінка господарської діяльності є її характеристикою, отриманою в результаті комплексного дослідження, тобто одночасного та узгодженого вивчення сукупності показників, що відображають всі (або багато) аспектів господарських процесів, і що містить узагальнювальні висновки про результати діяльності виробничого об'єкта на основі виявлення якісних і кількісних відмінностей від бази порівняння (плану,

нормативів, попередніх періодів, досягнень на інших аналогічних об'єктах, інших можливих варіантах розвитку) [4, С.143]

Комплексний фінансовий аналіз ґрунтується на методологічних і концептуальних принципах теорії аналізу господарської діяльності і являє собою інструмент комплексної економічної оцінки внутрішніх і зовнішніх господарських процесів.

Комплексний метод оцінки фінансового стану підприємства дає змогу виявити проблемні напрямки в діяльності підприємства, а також дає змогу досліджувати причини, що слугували їх виникненню. Це є величезною перевагою даного методу. Однак існують і недоліки. Цей метод вважають трудомістким, немає нормативних значень більшості коефіцієнтів, що обмежує використання даного методу, особливо під час оперативної оцінки підприємства.

Потреба комплексної оцінки фінансового стану викликана переважно потребами інформаційного, методологічного й організаційного забезпечення обґрунтування та прийняття управлінських фінансових рішень щодо фінансування різних видів діяльності суб'єкта господарювання у коротко- та довгостроковій перспективі.

Результатом такого аналізу буде кількісне вираження спроможності об'єкта дослідження забезпечити стабільність фінансово-господарської діяльності, приріст ринкової вартості підприємства та забезпечення доходу його власників у коротко- та довгостроковій перспективах. Тобто, комплексна оцінка фінансового стану дає змогу кількісно оцінити рівень економічного потенціалу підприємства.

Зведення певної кількості показників в один інтегральний показник дає можливість визначити якісну відмінність (поліпшення або погіршення) досягнутого стану на базі порівняння, хоча при цьому неможливо виміряти ступінь відмінності. Побудова інтегрального показника не означає, що для оцінок можна використовувати тільки один показник. Навпаки,

інтегральний показник є лише загальним орієнтиром економічної ситуації, а для дослідження об'єкту використовують систему показників.

Такий аналіз є складовою частиною інструментарію антикризового управління і методологічною базою здійснення справи про банкрутство. Результативні показники комплексного аналізу потенційним інвесторам підприємства необхідні для розробки інвестиційних проектів і ухвалення рішення щодо фінансування, кредиторам - для обґрунтування рішень про надання кредиту, його обсягів і умов [36].

Вважається, що такий вид аналізу, який робить можливим проведення як ретроспективної, так і перспективної оцінки фінансового стану підприємства, оптимально відповідає вимогам виконання таких завдань:

- залучення фінансових ресурсів;
- пошуку високорентабельних проектів;
- оцінки надійності партнерів;
- оцінки доцільності інвестування;
- оптимізації фінансової діяльності підприємства;
- комплексного фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання [36].

Якщо розглядати структуру комплексного аналізу фінансового стану в залежності від підходів зарубіжних авторів, то Д. Стоун, К. Хітчінг виділяють наступні складові частини аналізу: платоспроможність, структура активів і пасивів, ділова активність, оборотність, ефективність використання капіталу, інвестиції [52, С.88].

На думку Шеремета А. Д. це: платоспроможність; фінансова незалежність, стійкість, стабільність; структура активів і пасивів; ділова активність, оборотність, ефективність використання капіталу; ліквідність [68, С. 14].

Брейлі Р., Майерс С. виділяють наступні складові частини комплексного аналізу: фінансова залежність, ліквідність, рентабельність, ринкова активність [8, С.14].

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства може здійснюватись згідно такої послідовності.

По-перше, методологічна база такого аналізу повинна базуватись на методиках, які б дали змогу виконати сукупність завдань в короткі строки, а також однозначно інтерпретувати результати такого дослідження. В якості часткової форми може застосовуватись експрес-аналіз, що дозволяє за період у 1 -2 дні на основі даних фінансової звітності, а також розшифрування статей фінансової звітності, інших наявних та доступних джерел інформації (даних управлінського обліку, аудиторського звіту та інших) повинен забезпечити, наприклад, ідентифікацію інвестиційної привабливості підприємства, виявлення та ідентифікацію проблемних напрямів фінансово-господарської діяльності підприємства, які вже є очевидними.

По-друге, здійснити порівняльний аналіз. Порівняльний аналіз являє собою внутрішньогосподарський аналіз зведених показників фінансової звітності за окремими напрямками діяльності в середині самого підприємства, його дочірніх підприємств або ж міжгосподарський аналіз показників компанії з відповідними показниками конкурентів, середньогалузевими чи середніми показниками. Залежно від поставленого завдання щодо організації комплексного фінансового аналізу конкретного об'єкта необхідно насамперед визначитись із найбільш оптимальною базою для порівняння значень аналітичних індикаторів - значень фінансових показників.

Інструментарій, який може бути використаний виконавцем комплексного аналізу для обробки вхідної фінансової інформації, широко представлений в літературі з питань фінансового аналізу низкою формалізованих методик, які відповідно до специфіки їх загальних характеристик, можна об'єднати у три групи:

- ранжирування фінансових показників і коефіцієнтів;

- розрахунок інтегрального показника фінансового стану підприємства;

- об'єкта дослідження;

- порівняння розрахункових показників з еталонними величинами [36].

По-третє, для проведення такого аналізу потрібно забезпечити формування системи показників та індикаторів, які б у своїй сукупності відповідали вимогам комплексної характеристики поточного стану об'єкта дослідження, формування та підтримки перспектив подальшого розвитку компанії. При цьому слід пам'ятати, що використання надлишкової кількості фінансових показників і коефіцієнтів може спричинити невиправдану втрату часу на математичне та аналітичне забезпечення дослідження функціонально взаємозалежних між собою показників (наприклад, індекс постійного активу та коефіцієнт маневреності власних коштів). Це, у свою чергу, значно знизить оперативність комплексного аналізу, яка є базовою характеристикою його ефективності. Наповненість цільової сукупності тими чи іншими фінансовими показниками буде залежати від завдань, що поставлені перед аналізом його замовниками у кожному конкретному випадку. Серед таких вимог, що висуваються до потенційних показників, можна виділити невелику сукупність критичних значень.

По-четверте, ефективність реалізації комплексного аналізу та його відповідність запитам залежить від можливості однозначної інтерпретації результатів математичної та аналітичної обробки визначеної групи цільових показників. Це дозволить уникнути виникненню двозначних висновків, протиріч, тощо.

Комплексну оцінку фінансового стану можна відобразити на рисунку 1.5.

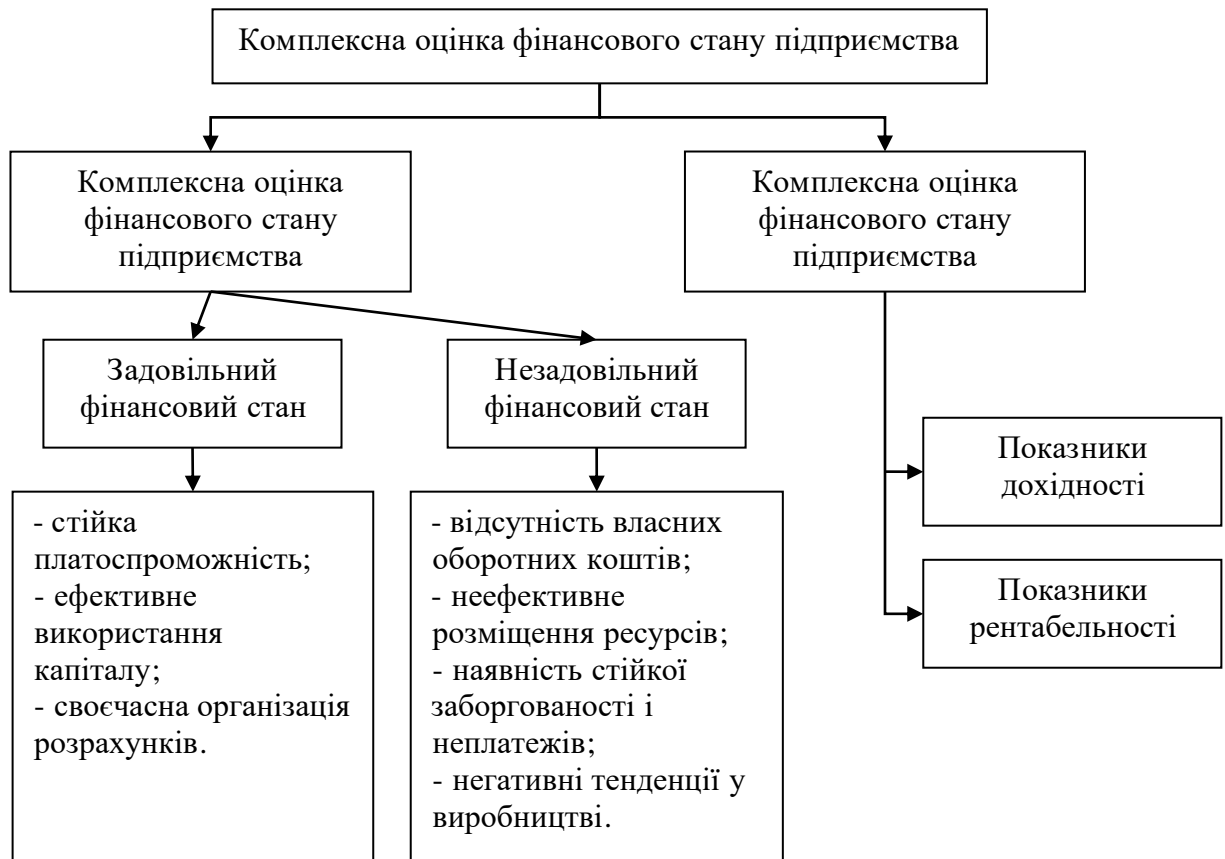

Рисунок 1.5 Набір показників комплексної оцінки фінансового стану підприємства

Комплексний метод дає змогу виявити саме ті напрямки в діяльності і підприємства, в яких виникають проблеми, а також дає змогу досліджувати причини, що їх зумовили. Однак виникає велика складність зробити обґрунтовані висновки щодо фінансового стану підприємства в цілому.

Комплексний метод оцінки фінансового стану вважають достатньо трудомістким. Недоліками цього методу вважають відсутність нормативних значень більшості коефіцієнтів, що використовуються і те, що зміни величин коефіцієнтів у динаміці не можуть бути інтерпретовані належним чином (як і під час оцінки фінансового стану підприємства коефіцієнтним методом). Тому, даний метод слід застосовувати у зв'язці з набором інших методик та доповнень.

Висновки до розділу 1

Фінансовий аналіз у ринковій економіці є однією з найважливіших функцій управління. Він дозволяє визначити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання в ринковій економіці, тобто його фінансову стабільність, платоспроможність і кредитоспроможність; характеризує ступінь використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою, власниками, персоналом й іншими господарюючими суб'єктами. Фінансовий аналіз являє собою глибоке, науково обґрунтоване дослідження економічних відносин і рух ресурсів у єдиному виробничо-торговельному процесі.

У сфері фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їх ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Тому, фінансовий аналіз, який є складовою економічного аналізу підприємства, останнім часом набуває зовсім іншого значення.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ АБРАЗИВНИЙ КОМБІНАТ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Приватне акціонерне товариство «Запорізький абразивний комбінат» - єдиний виробник шліфувальних матеріалів в Україні та один з найбільших виробників абразивів у Східній Європі. Підприємство володіє потужним виробничим потенціалом і виробляє продукцію на основі сучасних технологій.

Продукція підприємства:

- шліфувальні матеріали з електрокорунду нормального у вигляді зерна, порошоків, мікропорошків;
- шліфувальні матеріали з карбїду кремнію чорного у вигляді зерна, порошоків, мікропорошків і спеціальних вогнетривких фракцій;
- карбїд кремнію металургійної якості у вигляді фракцій;
- тугоплавкі матеріали: карбїд бору, в тому числі для атомної промисловості; нітрид бору, в тому числі косметичної якості;
- відрізнi та зачисні армовані круги на бакелітовій зв'язці;
- абразивний інструмент на керамічній і бакелітовій зв'язці, в тому числі спеціальні круги для шліфування куль шарикопідшипників, спеціальні круги на бакелітовій зв'язці для торцевого шліфування типів ПН і ПНР;
- шліфувальна шкурка і вироби з неї, в тому числі круги шліфувальні пелюсткові радіальні типу КШП; круги шліфувальні пелюсткові торцеві типу КПТ (Флеп-диски);
- керамічні зв'язки для абразивного інструменту.

Провідний виробник абразивної продукції в Східній Європі ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» початок своєї історії веде з березня 1939

року, коли на Дніпровському карборундовому заводі (так в той час називалося підприємство) була отримана перша продукція - карбід кремнію.

У вересні 1940 року завод розпочав виробництво шліфувальних кругів, шліфувальних брусків, шліфувальної пасти, зв'язок для виробництва абразивного інструменту.

Під час війни завод був повністю евакуйований до Ташкента (Узбекистан), а з липня 1946 року розпочалося відновлення підприємства на запорізькому проммайданчику.

У 1946 році підприємство перейменували у Запорізький завод абразивних виробів.

У 1952 році відбувся пуск першої печі плавки електрокорунду нормального, а в березні 1954 року почав працювати цех виробництва шліфувального зерна. Цех з виробництва абразивного інструменту введений в дію в 1956 році, а в 1960 році було освоєно нове виробництво з випуску тугоплавких сполук, отримана промислова партія нітриду бору.

У 1966 році Запорізький завод абразивних виробів був перейменований у Запорізький абразивний комбінат. Тривали модернізація і розширення виробництва.

Успіхи абразивників були оцінені по достоїнству і 16 травня 1971 року комбінат був нагороджений Орденом Леніна.

У 1970 році почав діяти унікальний цех по виробництву мікропорошків з електрокорунду нормального.

У 1973 році введено в дію реконструйований цех виробництва абразивних матеріалів карбіду кремнію.

У 1976 році був пущений цех виробництва шліфувальної шкурки на синтетичних смолах, оснащений сучасним обладнанням.

У 1978 році введена в дію перша черга цеху виробів зі шліфувальної шкурки, а в 1984 році - друга черга.

У 1979 році відкрито сучасне виробництво з випуску мікропорошків карбіду кремнію.

З червня 1982 року розпочало роботу виробництво керамічних зв'язок.

У 1994 році відбулася зміна форми власності, комбінат перетворений у відкрите акціонерне товариство «Запорізький абразивний комбінат».

У 1998 році контрольний пакет акцій придбала фірма «Брінкфорд».

У 1999-2001 роках - значні інвестиції, отримані від інвестора, допомогли ВАТ «Запоріжабразив» подолати фінансову та виробничу кризу.

У 2003-2012 роках - поетапне створення виробництва відрізних кругів потужністю 20 млн штук на рік.

У 2007 році - закінчення приватизації комбінату.

У 2008-2015 роках - поетапне створення виробництв вогнетривких фракцій: карбіду кремнію, карбіду бору, електрокорунду нормального - для забезпечення потреб вогнетривкої промисловості.

У 2017 році - зміна типу акціонерного товариства - з публічного на приватне.

Обсяги виробництва: 1. Шліфувальні матеріали з електрокорунду нормального - 37013, 4 т на суму 821950, 9 тис. грн; 2. Шліфувальні матеріали з карбіду кремнію чорного - 18345 т на суму 512064 тис. грн; 3. Абразивний інструмент на керамічній та бакелітовій зв'язці - 3653,966 т на суму 236917, 1 тис. грн.. Середньореалізаційні ціни: 1. Шліфувальні матеріали з електрокорунду нормального - 22207,0 грн/т; 2. Шліфувальні матеріали з карбіду кремнію чорного - 27913 грн/т; 3. Абразивний інструмент на керамічній та бакелітовій зв'язці - 64839 грн/т.

Основні ринки збуту: 24 країни світу. Найбільша частина продукції реалізована на ринках країн далекого зарубіжжя - 65,4%; у країнах СНД реалізовано - 16,6%; в Україні - 18%.

Основні ризики діяльності емітента: невизначеність економічного курсу країни; війна; війна, спад економіки через війну, як в країні так і в світі. Заходи щодо зменшення ризиків: у разі негативного впливу зміни ситуації в країні та регіоні на діяльність компанії - підприємство буде зупинено, передбачається соціальна підтримка робітників.

Заходи захисту своєї діяльності: скорочення витрат виробництва, навчання персоналу, заходи щодо інвестиційних планів, модернізація обладнання. Заходи розширення виробництва та ринків збуту: зниження собівартості продукції та освоєння нових видів продукції, впровадження новітніх технологій та енергозберігаючі програми.

Канали збуту та методи продажу - Для продажу по території України, а також в країни близького та далекого зарубіжжя, з великими кінцевими споживачами укладаються прямі контракти, а з рештою клієнтів використовується дилерська мережа (Україна), або поставки здійснюються через оптових покупців (далеке зарубіжжя). Джерела сировини: «Demireller», Турція (боксити), «Elmin Vauxites S. A.», Греція (боксити), «Steuermann mbH», Австрія (нафтококс), «Ab Etiproducts Oy», Фінляндія (борна кислота), «Nenan Huixin Import & Export Trade Co Ltd», Китай (карбід кремнію зелений).

Доступність сировини: джерела сировини достатньо доступні, що дозволяє безперебійно виконувати замовлення покупців. Динаміка цін на сировину: ціни на сировину коливаються у відповідності до курсу валюти. За 2022 рік значно зросли ціни на енергоресурсі через що змінилися ціни на сировину. Витрати на виробництво зросли на 181 млн грн, в тому числі, ціни зросли на: електроенергію на 14,5 %; на природій газ на 218,4 %, паливо на 30,9%. Для виробництва електрокорунду нормального: боксити на 47%; нафтококс на 19 %; антрацит на 20 %, електродна маса на 9%. Для виробництва карбиду кремнію: нафтококс на 19%. Для виробництва абразивного інструменту: шліфматеріали ЕКБ на 2,5%; смоли на 14%; пильвербакеліт на 14%; кріоліт на 16%. Для виробництва шкірки шліфувальної: на тканину на 6,1%; смоли на 32%.

Особливості стану розвитку галузі виробництва, в якій здійснює діяльність емітент: на об'єм виробництва усіх видів продукції основний вплив здійснює конкуренція з боку китайських виробників аналогічної абразивної продукції. Рівень впровадження нових технологій, нових товарів

- низький. Положення емітента на ринку: в Україні немає аналогів ПрАТ «ЗАК» з виробництва електрокорунду нормального, карбіду кремнію та карбіду бору. Інформація про конкуренцію в галузі: електрокорунд нормальний - виробники Китаю; карбід кремнію чорний - ВАТ «Волзький абразивний завод», Росія; карбід бору - виробники Китаю; відрізнi круги - LLC KLINGSPOR, Германія, виробники Китаю.

Особливості продукції (послуг) емітента: випуск абразивної продукції стабільно високої якості.

Перспективні плани розвитку емітента:

1. Стабільне і ефективне виробництво, утримання своїх позицій на міжнародному ринку в період стагнації ринку абразивів.

2. Капітальні та поточні ремонти основних засобів виробництва у відповідності з організаційно-технічними заходами.

3. Впровадження енергозберігаючих технологій.

4. Підвищення ефективності систем управління якістю, екологією, охороною праці та здоров'я персоналу на основі міжнародних стандартів.

Кількість постачальників за основними видами сировини та матеріалів, що займають більше 10 % у загальному об'ємі постачання - 7, а саме «ШТОЕРМАН» ІНВЕСТИЦІОНС-УНД ХАНДЕЛЬСГЕЗЕЛЬШАФТ МБХ (“STEUERMANN” Investitions-und Handelsgesellschaft mbH), Деміреллер (Турція), Імеріс (Греція), ПрАТ «Укрграфіт», Падежнік (Словенія), Вейлер (Словенія), Феноліт (Словенія).

Емітент здійснює свою діяльність понад 24 країнах світу, емітентом отримано 10 або більше відсотків від загальної суми доходів за звітний рік у Італії, Чехії, Німеччині, Росії.

Для оцінки сучасного стану підприємства розглянемо основні показники діяльності (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Запоріжжаабразив»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2021 від 2020	Відхилення 2022 від 2021
Середньорічна вартість майна, тис. грн.	813304,5	860133,5	923864	46829	63730,5
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	1291148	1020172	1732021	-270976	711849
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1091922	848804	1411819	-243118	563015
Середньоспискова чисельність персоналу, осіб	1430	1345	1378	-85	33
Річний фонд оплати праці, тис. грн.	203939	180915	274387	-23024	93472
Продуктивність праці в розрахунку на одного середньоспискового працівника, тис. грн.	902,9	758,5	1256,9	-144,4	498,4
Середньорічний заробіток в розрахунку на одного середньоспискового працівника, тис. грн.	142,6	134,5	199,1	-8,1	64,6
Чистий прибуток, тис. грн.	-9242	32400	44169	41642	11769
Рентабельність продукції, %	-0,8	3,8	3,1	4,6	-0,7

ПрАТ «Запоріжбразив» можна віднести до великих підприємств, на ньому зайнято більше тисячі робітників. За аналізований період їх кількість зросла на 33 особи. Збільшилися також і витрати на оплату праці, з 180915 тис. гр. У 2021 році до 274387 тис. грн. у 2022 році. Частково це можна пов'язати з інфляційними процесами у економіці країни, але якщо дослідити

зміни обсягів виробництва та реалізації продукції, то побачимо, що вони зросли на 711849 тис. грн., що безперечно є позитивною зміною.

Ми вважаємо, що головну роль в цьому відіграло підвищення трудовіддачі у 2022 році порівняно з 2021 роком. Так, продуктивність праці одного середньорічного робітника приросла на 498,4 тис. грн., а заробітна плата на одного середньорічного робітника – лише на 64,6 тис. грн. Це означає, що керівництво підприємства змогло правильно організувати управління персоналом і знайшло резерви підвищення продуктивності трудових ресурсів.

Взагалі дані табл. 2.1 свідчать, що у 2021-2022 роках ПрАТ «Запоріжжябразив» мало позитивну динаміку не у всіх сферах своєї діяльності. Наприклад, у ці нелегкі часи, коли маса промислових підприємств перебувають у скрутному положенні, ПрАТ «Запоріжжябразив» змогло збільшити середньорічну вартість своїх активів з 860133,5 тис. грн. до 923864 тис. грн.

Зросли і обсяги чистого прибутку підприємства, у 2021 році вони були на рівні 32400 тис. грн., а у 2022 році склали 44169 тис. грн.

Але показники рентабельності в цей же період навпаки зменшилися. Так, рентабельність продукції за чистим прибутком знизилася на 0,7% і у 2022 році становила 3,1%. Це негативна тенденція, однак зауважимо, що підприємство не збиткове, а це вже можна вважати успіхом.

2.2 Аналіз майна та капіталу підприємства

Розглянемо структуру капіталу формою №1 фінансової звітності «Баланс». Насамперед розглянемо структуру Активу Балансу. Для зручності сприйняття складемо таблицю (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Структура актива балансу ПрАТ «Запоріжбразив» 2021 рік

Статті балансу	Початок року		Кінець року	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Баланс	849681	100,0	870586	100,0
I. Необоротні активи	269944	31,8	270817	31,1
Нематеріальні активи	243	0,0	1160	0,1
Основні засоби	140079	16,5	133064	15,3
Довгострокові фінансові інвестиції:		0,0		0,0
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	60376	7,1	59967	6,9
інші фінансові інвестиції	44127	5,2	44127	5,1
Довгострокова дебіторська заборгованість	23055	2,7	26509	3,0
Відстрочені податкові активи	2064	0,2	5990	0,7
II. Оборотні активи	579737	68,2	599769	68,9
Запаси	343739	40,5	326708	37,5
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	38355	4,5	90415	10,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		0,0		0,0
за виданими авансами	7497	0,9	21372	2,5
з бюджетом	30753	3,6	26808	3,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	59766	7,0	54686	6,3
Гроші та їх еквіваленти	97529	11,5	77678	8,9
Готівка	38	0,0	151	0,0
Рахунки в банках	97491	11,5	77527	8,9
Інші оборотні активи	2098	0,2	2102	0,2

Таблиця 2.3

Структура актива балансу ПрАТ «Запоріжбразив» 2022 рік

Статті балансу	Початок року		Кінець року	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Баланс	870586	100,0	977142	100,0
I. Необоротні активи	270817	31,1	277903	28,4
Нематеріальні активи	1160	0,1	5336	0,5
Основні засоби	133064	15,3	160534	16,4
Довгострокові фінансові інвестиції:		0,0		0,0

які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	59967	6,9	59174	6,1
інші фінансові інвестиції	44127	5,1	44127	4,5
Довгострокова дебіторська заборгованість	26509	3,0	0	0,0
Відстрочені податкові активи	5990	0,7	8732	0,9
II. Оборотні активи	599769	68,9	699239	71,6
Запаси	326708	37,5	368743	37,7
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	90415	10,4	113911	11,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		0,0		0,0
за виданими авансами	21372	2,5	44788	4,6
з бюджетом	26808	3,1	57748	5,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	54686	6,3	47510	4,9
Гроші та їх еквіваленти	77678	8,9	34443	3,5
Готівка	151	0,0	109	0,0
Рахунки в банках	77527	8,9	34334	3,5
Інші оборотні активи	2102	0,2	1627	0,2

Таблиця 2.4

Структура пасива балансу ПрАТ «Запоріжбразив» 2021 рік

Статті балансу	Початок року		Кінець року	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Баланс	849690	100,0	921199	100,0
I. Власний капітал	548554	64,6	588477	63,9
Зареєстрований (пайовий) капітал	6350	0,7	6350	0,7
Додатковий капітал	191888	22,6	191888	20,8
Емісійний дохід	191888	22,6	191888	20,8
Резервний капітал	12175	1,4	12175	1,3
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	338141	39,8	367148	39,9
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	20182	2,4	25780	2,8
Інші довгострокові зобов'язання	6961	0,8	1133	0,1
Довгострокові забезпечення	13221	1,6	18852	2,0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	5788	0,7	7043	0,8
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	280954	33,1	306942	33,3

Короткострокові кредити банків	43114	5,1	25165	2,7
Поточна кредиторська заборгованість за:		0,0		0,0
довгостроковими зобов'язаннями	1783	0,2	4169	0,5
товари, роботи, послуги	175697	20,7	224362	24,4
розрахунками з бюджетом	1169	0,1	4492	0,5
у тому числі з податку на прибуток	0	0,0	2610	0,3
розрахунками зі страхування	95	0,0	666	0,1
розрахунками з оплати праці	6175	0,7	8432	0,9
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	7939	0,9	4723	0,5
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	0	0,0	1447	0,2
Поточні забезпечення	7372	0,9	10893	1,2
Інші поточні зобов'язання	37610	4,4	22593	2,5

Таблиця 2.5

Структура пасива балансу ПрАТ «Запоріжбразив» 2022 рік

Статті балансу	Початок року		Кінець року	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Баланс	921199	100,0	977142	100,0
I. Власний капітал	588477	63,9	587603	60,1
Зареєстрований (пайовий) капітал	6350	0,7	6350	0,6
Додатковий капітал	191888	20,8	191888	19,6
Емісійний дохід	191888	20,8	191888	19,6
Резервний капітал	12175	1,3	12175	1,2
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	367148	39,9	377190	38,6
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	25780	2,8	22204	2,3
Інші довгострокові зобов'язання	1133	0,1	0	0,0
Довгострокові забезпечення	18852	2,0	22204	2,3
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	7043	0,8	10395	1,1
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	306942	33,3	367335	37,6
Короткострокові кредити банків	25165	2,7	0	0,0
Поточна кредиторська заборгованість за:		0,0		0,0
довгостроковими зобов'язаннями	4169	0,5	1133	0,1
товари, роботи, послуги	224362	24,4	321853	32,9
розрахунками з бюджетом	4492	0,5	2141	0,2
у тому числі з податку на прибуток	2610	0,3	0	0,0

розрахунками зі страхування	666	0,1	1123	0,1
розрахунками з оплати праці	8432	0,9	16910	1,7
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	4723	0,5	10150	1,0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1447	0,2	0	0,0
Поточні забезпечення	10893	1,2	13441	1,4
Інші поточні зобов'язання	22593	2,5	584	0,1

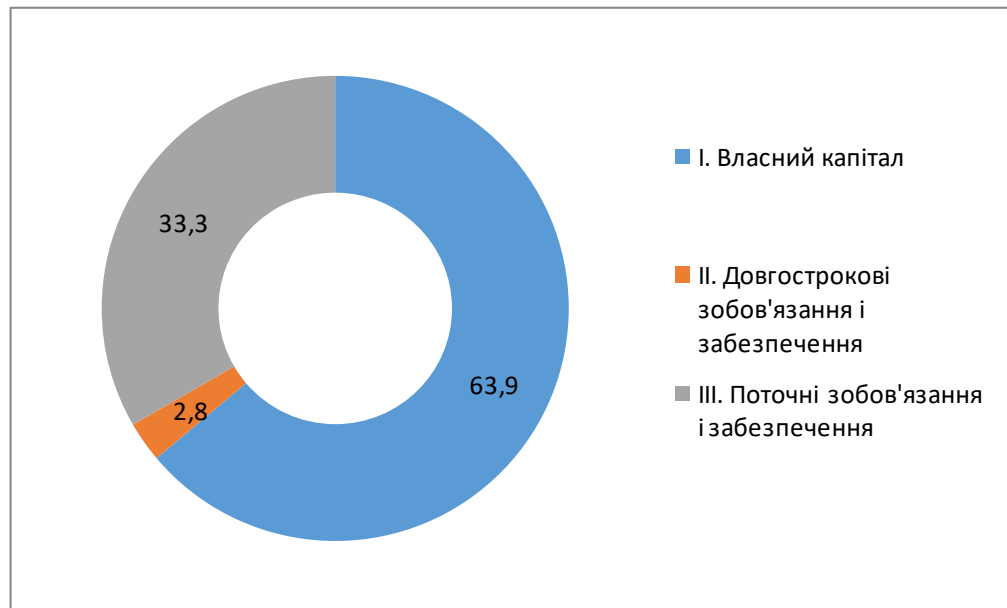

Рис. 2.1 Структура капіталу ПрАТ «Запоріжбразив» станом на кінець 2022 р., %

Можемо стверджувати, що підприємство на дві третини забезпечує свої потреби власним капіталом, а ще на третину застосовує короткострокові позики. Частка довгострокових зобов'язань і забезпечень близька до нуля.

2.3 Оцінка прибутковості підприємства

Прибуток одна із джерел формування капіталу – сума, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків і зборів, пені, штрафів, неустойок. Це внутрішнє джерело фінансування довгострокового характеру, що складається з невиплаченого засновникам у формі дивідендів прибутку.

[26] У ході аналізу прибутку необхідно акцентувати увагу на валовому прибутку, як основний складник фінансових результатів підприємства.

Розглянемо динаміку різних видів доходу й прибутків у табл.. 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка різних видів доходів та прибутків

Показники	2021	2022	Відхилення	Темпи приросту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1020172	1732021	711849	69,8
Валовий прибуток	190638	320202	129564	68,0
Інші операційні доходи	74042	30880	-43162	-58,3
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	8814	56607	47793	542, (ccss.jhu.edu) ²
Дохід від участі в капіталі	0	0	0	0,0
Інші фінансові доходи	4445	3960	-485	-10,9
Інші доходи	80393	0	-80393	-100,0
Фінансовий результат до оподаткування прибуток	35931	56016	20085	55,9
Чистий фінансовий результат прибуток	32400	44169	11769	36,3

Дані таблиці вказують, що на протязі аналізованого періоду ПрАТ «Запоріжжябразив» мало тенденцію до зростання всіх основних видів доходу і всіх видів прибутків. Зменшилися лише категорії «Інші операційні доходи», «Інші фінансові доходи», «Інші доходи», які не відграють суттєвої ролі.

А тепер проаналізуємо різні показники рентабельності підприємства, що розглядається.

Рентабельність характеризує ефективність використання ресурсів підприємства, прибутковість бізнесу, зростання обсягів діяльності. Наявність рентабельності створює умови розширення виробництва, інноваційного розвитку, самофінансування, зростання конкурентоспроможності.

Таблиця 2.7

Показники рентабельності

Найменування показника	2021	2022	Відхилення
Рентабельність сукупного капіталу	1,0	6,1	5,1
Рентабельність власного капіталу	1,6	9,6	8,1
Валова рентабельність продаж	1,9	1,8	0,0
Операційна рентабельність продаж	0,1	0,3	0,2
Чиста рентабельність продаж	3,2	2,6	-0,6

Аналіз показує, що у 2022 році різні показники рентабельності мали різну динаміку. Але найбільш цікаві для нас показники рентабельності сукупного та власного капіталу зазнали значного зростання, що є позитивною тенденцією.

2.4 Аналіз фінансової стійкості підприємства

Для аналізу фінансової стійкості підприємства можна використовувати такі показники: коефіцієнт автономії, коефіцієнт покриття боргів, фінансовий важіль. [13]

Коефіцієнт автономії:

$$K_a = \frac{K_c}{K_b} \quad (2.9)$$

Де K_a – коефіцієнт автономії;

K_c – власний капітал підприємства;

K_b – результат балансу підприємства певну дату.

Маємо:

$$K_a \text{ поч.2021} = 548554/849690 = 0,65$$

$$K_a \text{ кін.2021} = 588477/921199 = 0,64$$

$$K_a \text{ поч.2022} = 588477/921199 = 0,64$$

$$K_a \text{ кін.2022} = 587603/977142 = 0,60$$

Мінімальне значення коефіцієнта автономії лише на рівні 0,6. $K_a \geq 0,6$ означає, що всі зобов'язання суб'єкта господарювання можуть бути покриті його власними коштами. Зростання цього коефіцієнта свідчить про зростання фінансової незалежності та зменшення ризику фінансових ускладнень.

Коефіцієнт автономії ПрАТ «Запоріжжябразив» за аналізований період 2021-2022 року становив початку 2021 року – 0,65, а наступні періоди – 0,64 і на кінець 2022 року 0,60. Це свідчить, що це підприємство могло покрити всі зобов'язання з допомогою власні кошти.

Коефіцієнт покриття боргів [13]:

$$K_{od} = \frac{K_c}{K_{d.o.}} \quad (2.10)$$

Де Код – це коефіцієнт покриття боргу;

K_c – власний капітал підприємства;

$K_{d.o.}$ - боргові зобов'язання (залучений капітал).

Маємо:

$$\text{Код поч.2021} = 548554/301136 = 1,82$$

$$\text{Код кін.2021} = 588477/332722 = 1,77$$

$$\text{Код поч.2022} = 588477/332722 = 1,77$$

$$\text{Код кін.2022} = 587603/389539 = 1,51$$

Коефіцієнт покриття боргу характеризує ступінь боргової залежності підприємства. Нормативне значення цього коефіцієнта 1,7.

З розрахунків, можна сказати, що ПрАТ «Запоріжжябразив» має вище нормативного значення коефіцієнта покриття боргів, на початку 2021 року він становив 1,82, а інші періоди – 1,77 і 1,51. Коефіцієнт покриття боргу знизився проти попереднім роком. Це означає, що підприємство порівняно з

попереднім роком знизилася кількість поточних зобов'язань, зокрема короткострокових кредитів.

Фінансовий важіль [13]:

$$\Phi_p = \frac{Z_o}{M} \quad (2.11)$$

Де Φ_p – фінансовий важіль;

Z_o – загальна заборгованість;

M – власний капітал.

Маємо:

$$\Phi_p \text{ поч.2021} = 301136/548554 = 0,50$$

$$\Phi_p \text{ кін.2021} = 332722/588477 = 0,56$$

$$\Phi_p \text{ поч.2022} = 332722/588477 = 0,56$$

$$\Phi_p \text{ кін.2022} = 389539/587603 = 0,66$$

На початку 2021 року значення коефіцієнта фінансового важеля становило 0,50, а наступні аналізовані періоди – 0,56 і 0,66, це свідчить про зростання фінансового важеля, хоча спостерігаються зміни власного капіталу та зобов'язань підприємства.

Для наочного сприйняття показники фінансової незалежності ПрАТ «Запоріжжабразив» подано у таблиці 2.12.

Таблиця 2.8

Показники фінансової незалежності

Показник	2021		2022	
	Поч.	Кін.	Поч.	Кін.
Коефіцієнт автономії	0,65	0,64	0,64	0,50
Коефіцієнт покриття боргу	1,82	1,77	1,77	1,51
Фінансовий важіль	0,50	0,56	0,56	0,66

З даних таблиці 2.12 видно, що показник автономії за аналізований період 2021-2022 року становив 0,65-0,50, тобто опустився до мінімально

допустимого рівня це не дозволило підприємству покривати всі зобов'язання з допомогою власні кошти.

Коефіцієнт покриття боргів ПрАТ «Запоріжабразив» трохи знизився в динаміці та на кінець 2022 року становив 1,51.

Фінансовий важіль на ПрАТ «Запоріжабразив» за аналізований період 2021-2022 року склав 0,50-0,66.

Висновки до розділу 2

ПрАТ «Запоріжабразив» можна віднести до великих підприємств, на ньому зайнято більше тисячі робітників. За аналізований період їх кількість зросла на 33 особи. Збільшилися також і витрати на оплату праці, з 180915 тис. грн. у 2021 році до 274387 тис. грн. у 2022 році. Частково це можна пов'язати з інфляційними процесами у економіці країни, але якщо дослідити зміни обсягів виробництва та реалізації продукції, то побачимо, що вони зросли на 711849 тис. грн., що безперечно є позитивною зміною.

Головну роль в цьому відіграло підвищення трудовіддачі у 2022 році порівняно з 2021 роком. Так, продуктивність праці одного середньорічного робітника приросла на 498, 4 тис. грн., а заробітна плата на одного середньорічного робітника – лише на 64, 6 тис. грн. Це означає, що керівництво підприємства змогло правильно організувати управління персоналом і знайшло резерви підвищення продуктивності трудових ресурсів.

У 2021-2022 роках ПрАТ «Запоріжабразив» мало позитивну динаміку мало не у всіх сферах своєї діяльності. Наприклад, у ці нелегкі часи, коли маса промислових підприємств перебувають у скрутному положенні, ПрАТ «Запоріжабразив» змогло збільшити середньорічну вартість своїх активів з 860133,5 тис. грн. до 923864 тис. грн.

Зросли і обсяги чистого прибутку підприємства, у 2021 році вони були на рівні 32400 тис. грн., а у 2022 році склали 44169 тис. грн.

Але показники рентабельності в цей же період навпаки зменшилися. Так, рентабельність продукції за чистим прибутком знизилася на 0,7% і у 2022 році становила 3,1%. Це негативна тенденція, однак зауважимо, що підприємство не збиткове, а це вже можна вважати успіхом.

ПрАТ «Запоріжбразив» має вище нормативного значення коефіцієнта покриття боргів, на початку 2021 року він становив 1,82, а інші періоди – 1,77 і 1,51. Коефіцієнт покриття боргу знизився проти попереднім роком. Це означає, що підприємство порівняно з попереднім роком знизилася кількість поточних зобов'язань, зокрема короткострокових кредитів.

На початку 2021 року значення коефіцієнта фінансового важеля становило 0,50, а наступні аналізовані періоди – 0,56 і 0,66, це свідчить про зростання фінансового важеля, хоча спостерігаються зміни власного капіталу та зобов'язань підприємства.

Показник автономії за аналізований період 2021-2022 року становив 0,65-0,50, тобто опустився до мінімально допустимого рівня це не дозволило підприємству покривати всі зобов'язання з допомогою власні кошти.

Коефіцієнт покриття боргів ПрАТ «Запоріжбразив» трохи знизився в динаміці та на кінець 2022 року становив 1,51.

Фінансовий важіль на ПрАТ «Запоріжбразив» за аналізований період 2021-2022 року склав 0,50-0,66.

РОЗДІЛ 3
ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ
«ЗАПОРІЖАБРАЗИВ»

3.1 Визначення вірогідності банкрутства підприємства

В основу ідей заснування моделей факторного аналізу закладено той факт, що за даними спостережень тренду та поведінки окремих коефіцієнтів різних підприємств на момент банкрутства можна робити прогноз. Вважається, що ознаки погіршення обстановки, про які сигналізують модифікації коефіцієнтів, можна виявити досить рано, щоб вжити заходів та уникнути високого ризику невиконання зобов'язань та банкрутства.

Серед багатокритеріальних моделей виділяють модель, запропоновану 1968р. Е. Альтманом. Він перший використав мультиплікативний дискримінантний аналіз для формування моделі прогнозування неспроможності з високим ступенем точності.

Під час створення Z-рахунку Альтман обстежив 66 фірм, із яких одна половина фірм збанкрутувала у період 1946-1965 рр., інша половина працювала успішно. Він дослідив 22 аналітичні коефіцієнти, які могли бути використані для прогнозування можливого банкрутства.

П'ятифакторна модель Альтмана має недоліки щодо її застосування в Україні. Так, досі нічого не відомо про основу розрахунку вагових значень коефіцієнтів. Відсутність в Україні статистичних матеріалів щодо організацій-банкрутів не дозволяє скоригувати методикау обчислення вагових коефіцієнтів та порогових значень з урахуванням українських економічних умов. Крім того, поки що викликає деяке збентеження коефіцієнт K_4 , у якому фігурує сумарна ринкова вартість акцій підприємства. На даний момент в Україні відсутня інформація про ринкову вартість акцій більшості підприємств, та й в умовах нерозвиненості

вторинного ринку цінних паперів у більшості організацій цей показник втрачає свій сенс.

Далі ми проведемо діагностику ПрАТ «Запоріжбразив» з метою виявлення ознак банкрутства. Для прогнозування ймовірності банкрутства використовуємо Z-рахунок Альтмана, яка розраховується за такою формулою [25]:

$$Z = 1,2 \times K1 + 1,4 \times K2 + 3,3 \times K3 + 0,6 \times K4 + 0,999 \times K5, \quad (3.1)$$

где 1,2; 1,4; 3,3; 0,6 и 0,999 – коефіцієнти регресії, що характеризують ступінь впливу на індекс Z;

$K1 = (OA - ПЗ) / \text{Всього активів (баланс)}$. Це співвідношення оборотних та сумарних активів, що розраховується шляхом співвідношення поточних активів (зменшених на величину короткострокових зобов'язань) та сумарних активів підприємства, демонструє ступінь ліквідності активів;

$K2 = \text{ЧП} / \text{Всього активів}$. Це показник рентабельності активів, він розраховується як співвідношення чистого прибутку до величини всіх активів, що свідчить про рівень формування прибутку підприємства;

$K3 = \text{Прибуток} / \text{Всього активів}$. це показник прибутковості активів, він розраховується як співвідношення прибутку до оподаткування до величини всіх активів, показує якою мірою доходи підприємства достатні для відшкодування поточних витрат та формування прибутку;

$K4 = \text{ВК} / \text{ЗК}$. Це співвідношення власного та позикового капіталів, що розраховується як співвідношення ринкової вартості акцій підприємства або величини його статутного капіталу до суми довгострокової та короткострокової заборгованості;

$K5 = \text{ЧД} / \text{Всього активів}$. це показник оборотності активів, він розраховується як співвідношення чистого обсягу продажу до величини всіх активів, що є мультиплікатором формування прибутку в процесі використання капіталу підприємства [1].

Ступінь банкрутства можна поділити на кілька груп. Вони наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Рівень ймовірності банкрутства

Значення Z-счета	Ймовірність банкрутства
1,8 і нижче	Дуже висока
від 1,81 до 2,7	Висока
від 2,71 до 2,9	Існує вірогідність
2,91 і вище	Дуже низька

Розрахуємо коефіцієнт Альтмана для ПрАТ «Запоріжжябразив» за 2021 та 2022 рік за п'ятифакторною моделлю.

$$K1 \text{ 2021} = (4256586 - 2083938) / 6141903 = 0,353$$

$$K1 \text{ 2022} = (5625754 - 2452099) / 8182339 = 0,387$$

$$K2 \text{ 2021} = 1248028 / ((4223091 + 6141903) / 2) = 0,240$$

$$K2 \text{ 2022} = 1344161 / ((6141903 + 8182339) / 2) = 0,187$$

$$K3 \text{ 2021} = 1533335 / ((4223091 + 6141903) / 2) = 0,295$$

$$K3 \text{ 2022} = 2056670 / ((6141903 + 8182339) / 2) = 0,287$$

$$K4 \text{ 2021} = 3785140 / 2356763 = 1,606$$

$$K4 \text{ 2022} = 5108798 / 3073541 = 1,662$$

$$K5 \text{ 2021} = 5001803 / ((4223091 + 6141903) / 2) = 0,965$$

$$K5 \text{ 2022} = 5792524 / ((6141903 + 8182339) / 2) = 0,808$$

$$Z \text{ 2021} = 1,2 \times 0,353 + 1,4 \times 0,240 + 3,3 \times 0,295 + 0,6 \times 1,606 + (eia.onep.go.th) 0,999 \times 0,965 = 3,66$$

$$Z \text{ кон 2022} = 1,2 \times 0,387 + 1,4 \times 0,187 + 3,3 \times 0,287 + 0,6 \times 1,662 + (archive.org) 808 = 3,44 (eia.onep.go.th)$$

Для наочного сприйняття розрахунків, вони зібрані в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Розрахунок коефіцієнта Альтмана за методикою «Z-рахунок» для ПрАТ «Запоріжбразив» за 2021 та 2022 рік за п'ятифакторною моделлю

Коеф	Розрахунок	Множни к	Знач.. 2021	Добуток 2021 (гр. 3 x гр. 4)	Знач.. 2022	Добуток 2022 (гр. 3 x гр. 6)
1	2	3	4	5	6	7
K ₁	Відношення оборотного капіталу до всіх активів	1,2	0,353	0,4236	0,387	0,4644
K ₂	Відношення нерозподіленого прибутку та фондів спец. призначення до величини всіх активів	1,4	0,240	0,336	0,187	0,2618
K ₃	Відношення фін. результату від продажу до величини всіх активів	3,3	0,295	0,9735	0,287	0,9471
K ₄	Відношення власного капіталу до позикового	0,6	1,606	0,9636	1,662	0,9972
K ₅	Відношення виручки від продажу до величини всіх активів	0, (dspace.u nive.it) 999	0,956	0,9550	0,808	0,8071
	Рахунок Z Альтмана дорівнює		3,66		3,44	

За даними таблиці 3.2 видно, що ПрАТ «Запоріжбразив» на початок 2021 має низьку ймовірність банкрутства, яка склала 3,44. Але тенденція, що спостерігається, також не сприятлива, вона ще більше збільшує ймовірність банкрутства підприємства ПрАТ «Запоріжбразив». На початку 2022 року ступінь становив 1,7, а вже до кінця 2022 року 1,64.

На підприємстві спостерігається негативна тенденція до зростання ймовірності банкрутства. Тому ми можемо сказати про те, що підприємство має дуже високу ймовірність банкрутства.

Але є й інші методики аналізу ймовірності банкрутства. Для того, щоб точніше визначити ймовірність банкрутства підприємства ПрАТ «Запоріжбразив», ми проведемо розрахунки за рекомендаціями

Міністерства економіки України. Для прогнозування ймовірності банкрутства потрібно розрахувати поточну, критичну неплатоспроможність.

Економічним показником поточної платоспроможності (ПП) за наявності простроченої кредиторської заборгованості є різниця між сумою готівкових коштів підприємства, їх еквівалентів, інших високоліквідних активів та його поточними зобов'язаннями, що визначається за формулою [42]:

$$ПП = ДФІ + ІнФІ + ПФІ + ДС \text{ и их эквив.} - ТО \quad (3.2)$$

де ДФІ – довгострокові фінансові інвестиції;

ПФІ – поточні фінансові інвестиції;

ІнФІ – інші фінансові інвестиції;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Поточна неплатоспроможність для ПрАТ «Запоріжжябразив» на початок 2021 року:

$$ПП = 256921 + 6263 + 104970 - 1450269 = -1082115 \text{ тис. грн}$$

Поточна неплатоспроможність для ПрАТ «Запоріжжябразив» на початок 2022 року:

$$ПП = 357385 + 30795 + 69031 - 2083938 = -1626727 \text{ тис. грн}$$

Поточна неплатоспроможність ПрАТ «Запоріжжябразив» на кінець 2022 становить:

$$ПП = 373765 + 21438 + 100108 - 2452099 = -1956788 \text{ тис. грн}$$

Результати розрахунку поточної неплатоспроможності наведено у таблиці 3.3, для наочнішого сприйняття.

Таблиця 3.3

Поточна неплатоспроможність для ПрАТ «Запоріжжябразив»

Показник	Значення (тис. грн.)		
	початок 2021	початок 2022	кінець 2022

Показник поточної платоспроможності	-1082115	-1626727	-1956788
-------------------------------------	----------	----------	----------

Виходячи з наведених розрахунків у таблиці 3.3, можна побачити зростання поточної неплатоспроможності, якщо вона на початок 2021 року склала -1082115 тис. грн., на початок 2022 року вона зросла і склала -1626727 тис. грн., і нарешті, 2022 року склала -19568 .грн, що говорить про зростання її. Підприємство неспроможна покрити свої поточні зобов'язання.

Отже можна дійти невтішного висновку, що з підприємства ПрАТ «Запоріжбразив» дуже висока ймовірність банкрутства.

3.2 Оптимізація структури капіталу ПрАТ «Запоріжбразив» як спосіб стабілізації фінансового стану підприємства

Аналіз параметрів фінансового стану ПрАТ «Запоріжбразив», виконаний у розділі 2 дипломної роботи, зачіпає лише внутрішнє середовище об'єкта дослідження. Зовнішнє середовище, безперечно, відіграє вкрай важливу роль у питаннях забезпечення життєдіяльності і навіть життєздатності будь-якого підприємства, тим більше великого та високотехнологічного.

Оцінка впливу на підприємство зовнішнього середовища – питання непросте, оскільки формалізувати опис проблеми без привнесення елементів суб'єктивної думки неможливо. Тим не менш, ми вважаємо доречним застосувати один з варіантів експертного методу оцінки, результати якого наведені в табл. 3.4.

Як ризики нами було обрано низку факторів, які умовно можна згрупувати в економічні та фінансові ризики.

До першої групи увійшли загальний стан економіки, рівень оподаткування, доступність закордонного фінансування, розвиток машинобудування та деструктивний характер податкової політики держави.

До фінансових віднесено можливість банкрутства, дефіцит власних оборотних коштів, можливе погіршення умов кредитування та можливі проблеми у відносинах з дебіторами.

Таблиця 3.4

Оцінка ризиків ПрАТ «Запоріжбразив»

Види ризиків		Якісне значення ризику	Ваговий коефіцієнт	Оцінка за 2021г.		Оцінка за 2022г.		Прогноз	
				Бали	Σ	Бали	Σ	Бали	Σ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Економічні ризики	1. Загальний стан економіки	1-дуже хороший 10-проблемний	0,3	6	1,8	7	2,1	7	2,1
	2. Рівень оподаткування	1-низький 10-високий	0,1	6	0,6	6	0,6	7	0,7
	3. Доступність зарубіжного фінансування	1-доступно 10-важко доступно	0,2	5	1,0	2	0,4	2	0,4
	4. Розвиток машинобудування	1-ріст 10-падіння	0,3	7	2,1	8	2,4	9	2,7
	5. Деструктивний характер податкової політики	1-відсутність 10-дуже високий рівень	0,1	6	0,6	6	0,6	6	0,6
Оцінка економічного ризику					6,2		6,1		6,5
Фінансові ризики	1. Вірогідність банкрутства	1- вірогідність низька 10-вірогідність висока	0,2	8	1,6	8	1,6	8	1,6
	2. Дефіцит власних оборотних коштів	1- критичний дефіцит 10-відсутність дефіциту	0,3	7	2,1	8	2,4	7	2,1
	3. Погіршення умов	1-проценти по кредиту дуже низькі	0,3	5	1,5	5	1,5	5	1,5

кредитування	10- проценти по кредиту непринятно високі								
4. Зв'язування оборотних засобів у дебіторській заборгованості	1- повна відсутність дебіторської заборгованості 10- дебіторська заборгованість складає більше половини оборотних засобів	0,2	6	1,2	6	1,2	5	1,0	
				6,4		6,7		6,2	

Результати інтегральної оцінки вказують на те, що сукупна дія економічних факторів на ПрАТ «Запоріжжябразив» за десятибальною шкалою (де 10 балів – найгірша дія) була дещо вищою за середній протязом аналізованого періоду, і ми прогнозуємо деяке погіршення цього положення надалі. Найбільш проблемними виявилися складнощі в економіці країни в цілому, а також розвал машинобудівної галузі, що ускладнює стосунки з постачальниками та підрядниками. При малому зниженні інтегрального показника, що намітилося, з 6,2 до 6,1 у 2022 році надалі ми очікуємо зростання негативного впливу зазначених факторів.

Щодо фінансових ризиків фактична оцінка за інтегральним показником за 2021-2022 рр. відобразила збільшення його значення з 6,4 до 6,7. Основна причина – дефіцит власних оборотних засобів. Ця проблема вже зазначалася нами раніше під час аналізу типу фінансової стійкості у розділі 2 дипломної роботи. Однак у прогноз ми закладаємо невелике покращення, оскільки дефіцит власних коштів є результатом комплексу взаємин підприємства з контрагентами (постачальниками, підрядниками, покупцями та фінансовими установами). Оскільки однією зі сторін є підприємство, то розумно зробити спробу з його боку змінити ситуацію, що склалася, на свою користь. Нижче ми вносимо пропозиції щодо цього.

Фінансове становище комбінату залишається скрутним через гостру нестачу власних оборотних коштів, якого має вистачати як мінімум на покриття запасів.

За нормативу власних оборотних коштів 1 522 344 тис.грн. станом на 31.12. 2022 р. фактична наявність власних оборотних коштів 563 888 тис. грн., нестача власних оборотних коштів становила 958 456 тис. грн.

Оптимізувавши структуру капіталу, тим самим забезпечимо фінансову стійкість підприємства.

Для покращення фінансового стану комбінату на 2021 рік можна застосувати такі заходи, як:

- Оптимізація структури капіталу та забезпечення його фінансової стійкості.
- Забезпечення інвестиційної привабливості підприємства.
- Мінімізація фінансових зобов'язань шляхом нарощування оборотного капіталу за рахунок збільшення прибутку від усіх видів діяльності.
- Систематичне відстеження стану дебіторської заборгованості, не допускаючи її збільшення, оскільки це створює загрозу фінансової стійкості комбінату.
- Скорочення до мінімуму товарне кредитування.
- Розширення ринків збуту.
- Систематичне проведення аналізу або діагностики комбінату, його фактичних результатів та факторів, що визначають рівень та динаміку цих результатів.

Для того, щоб підприємству оптимізувати структуру капіталу ПрАТ «Запоріжжябразив», йому потрібно збільшити свій власний капітал. Відповідно до зростання власного капіталу підприємство зможе стати більш фінансово стійким і поправити своє фінансове становище.

Для того щоб поправити фінансове становище підприємство ПрАТ «Запоріжжябразив», йому потрібно мати власний капітал у розмірі 2 763 018 тис. грн. Нарешті 2022 року він становив 1 804 562 тис. грн., відповідно для

необхідного розміру власного капіталу підприємству необхідно збільшити власний капітал на 958 456 тис. грн. При цьому сукупний капітал складе 4497750 тис.грн., а власний капітал 2763018 тис.грн.

На практиці є два шляхи зростання власного капіталу, а саме:

- накопичення прибутку;
- залучення додаткового капіталу на фінансовому ринку.

Для підприємства ПрАТ «Запоріжбразив», залучення додаткового капіталу, не найкращий варіант, адже це посилить і таку більшу залежність підприємства.

Залучення коштів на збільшення власного капіталу можливе шляхом збільшення виручки від, і звичайно шляхом зменшення дебіторську заборгованість. Скорочення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги дозволить збільшити власний капітал на 194 848 тис. грн. Відповідно, необхідно домогтися збільшення виручки від реалізації продукції на 763 608 тис. грн. Але такі розрахунки та зазначені цифри можливі за інших рівних умов.

Виконання запропонованих заходів дозволить змінити структуру капіталу підприємства на кращий з погляду фінансової стійкості бік. Це покращення можна проілюструвати динамікою коефіцієнтів фінансової стійкості.

Розрахуємо очікувані значення коефіцієнтів фінансової стійкості, а саме: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансування з урахуванням зазначених вище цифр.

Коефіцієнт автономії розраховується за такою формулою.

$$\text{Кавт.} = 2\,763\,018 / 4\,497\,750 = 0,614$$

Значення коефіцієнта перебуває у межах нормативного значення. Відповідно, це підтверджує обґрунтованість обсягу власного капіталу. Власники фінансують його діяльність на 50% від загального обсягу капіталу. Коефіцієнт відповідає рекомендованому рівню. Більше того, його

значення зростає на 0,104 пунктів у порівнянні з фактичним значенням на кінець 2022 р.

Далі ми розрахуємо коефіцієнт фінансової залежності.

$$K_{\text{фин.з}} = 4\,497\,750 / 2\,763\,018 = 1,627$$

За розрахунком цього показника ми можемо сказати, що коефіцієнт фінансової залежності знаходиться в межах нормативного значення та знижується на 0,310 пунктів у порівнянні з фактичним значенням на кінець 2022 року.

Тут ми проведемо оптимізаційні розрахунки за критерієм максимізації рентабельності власного капіталу. За даним критерієм оптимальним вважається таке поєднання власного та позикового капіталу, при якому забезпечується найбільший приріст рентабельності власного капіталу за рахунок ефекту фінансового важеля і при цьому диференціал плеча не перетворюється на невід'ємну величину.

Ефект фінансового важеля розраховується за такою формулою [11]:

$$E\Phi P = (EP - CPSP) * \frac{ZC}{CC} \quad (3.3)$$

де EP – економічна рентабельність (розраховується розподілом валової чи чистий прибуток на середньорічний результат балансу і множенням на 100%) характеризує потенційну здатність підприємства заробляти прибуток;

CPSP – середня розрахункова ставка відсотка (розраховується розподілом суми фінансових витрат із позикових коштів у сумі тіла кредиту);

ZC – позикові кошти;

CC – кошти.

У зв'язку з кризовими явищами 2022 року вважаю раціональним провести розрахунки за даними 2021 року, які більш відповідають загальним тенденціям показників роботи підприємства.

Виходячи з неможливості отримати інформацію про ставку відсотка за позиковими коштами для ПрАТ «Запоріжжябразив», врахуємо середні ставки кредитування за 2021 рік, які становлять діапазон 17÷29%.

Для зручності сприйняття та подання розрахунків складемо таблицю (табл. 3.1) [9, с.305]. Результати розрахунків округлені.

Таблиця 3.1.

Розрахунок ефекту фінансового важеля за різних варіантів формування фінансової структури капіталу

Варіанти структури капіталу		Середня ставка процента, %	Економічна рентабельність активів, %	Ефект фінансового важеля (без врахування оподаткування), %	Рентабельність власного капіталу (без врахування оподаткування), %
Частка власного капіталу, %	Частка заємного капіталу, %				
100	0	-	28,20	0	28,20
95	5	17	28,20	0,59	28,79 [28,20+0,59]
80	20	19,1	28,20	2,28	30,48
60	40	22,6	28,20	3,73	31,93
50	50	25	28,20	3,20	31,40
40	60	27,5	28,20	1,05	29,25
20	80	29	28,20	-3,20	25,00 (doi.org)

Для наочності представимо залежність показників структури капіталу та рентабельності власного капіталу на графіку (рис. 3.3).

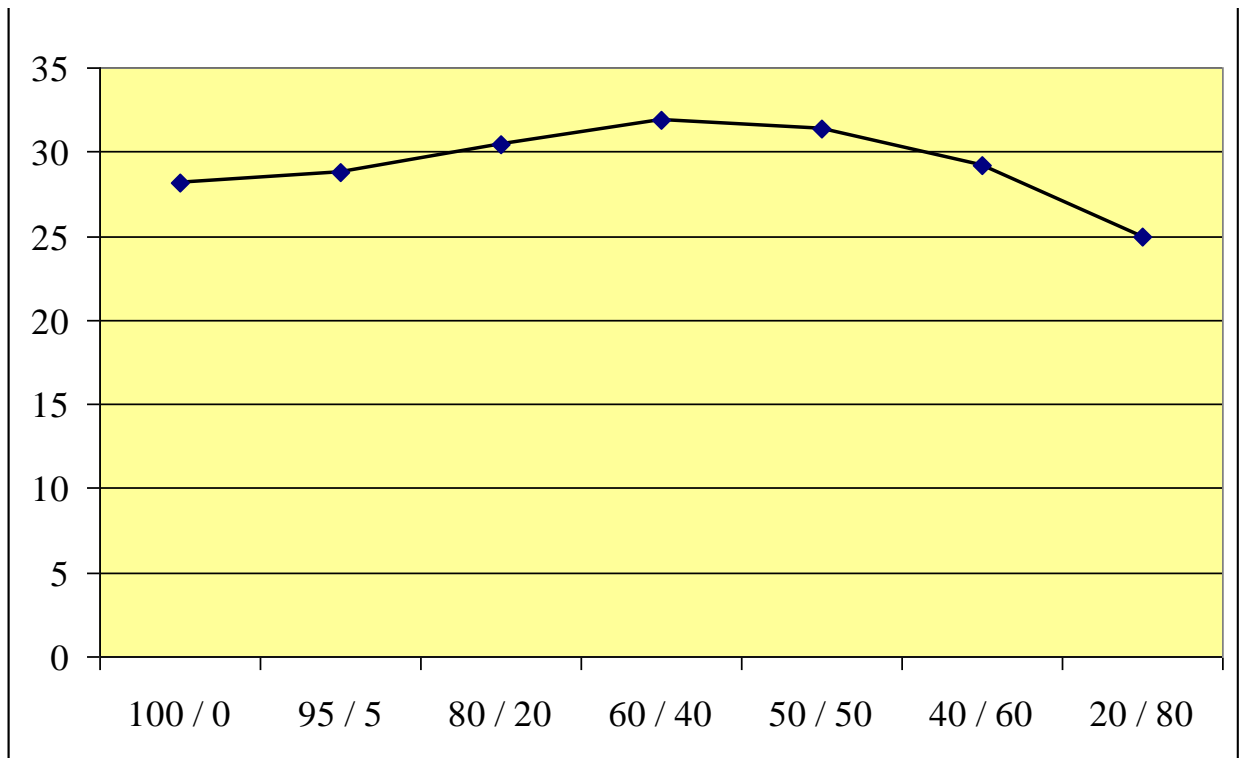

Рис. 3.3. Залежність рентабельності власного капітала від структури капітала підприємства

Як бачимо, при даних відсоткових ставках та показнику економічної рентабельності, максимальний показник рентабельності власного капіталу досягається при співвідношенні власних та позикових коштів 60% та 40% відповідно. Це говорить про те, що підприємство має можливість підвищити частку свого позикового капіталу з 5%, наявних на аналізований період, до 40% і при цьому не втратити рентабельність, а отже, стійкість і платоспроможність.

Висновки до розділу 3

Оптимізація структури капіталу одна із найважливіших і складних завдань, вирішуваних у процесі фінансового управління підприємством. Оптимальна структура капіталу є таке співвідношення використання

власних і позикових коштів, у якому забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства, тобто. максимізується його ринкова ціна.

Максимальний показник рентабельності власного капіталу досягається при співвідношенні власних та позикових коштів 60% та 40% відповідно. Це говорить про те, що підприємство має можливість підвищити частку свого позикового капіталу з 5%, наявних на аналізований період, до 40% і при цьому не втратити рентабельність, а отже, стійкість і платоспроможність.

ВИСНОВКИ

Фінансовий аналіз у ринковій економіці є однією з найважливіших функцій управління. Він дозволяє визначити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання в ринковій економіці, тобто його фінансову стабільність, платоспроможність і кредитоспроможність; характеризує ступінь використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою, власниками, персоналом й іншими господарюючими суб'єктами. Фінансовий аналіз являє собою глибоке, науково обґрунтоване дослідження економічних відносин і рух ресурсів у єдиному виробничо-торговельному процесі.

У сфері фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їх ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Тому, фінансовий аналіз, який є складовою економічного аналізу підприємства, останнім часом набуває зовсім іншого значення. (elar.khnu.km.ua)

ПрАТ «Запоріжжябразив» можна віднести до великих підприємств, на ньому зайнято більше тисячі робітників. За аналізований період їх кількість зросла на 33 особи. Збільшилися також і витрати на оплату праці, з 180915 тис. грн. у 2021 році до 274387 тис. грн. у 2022 році. Частково це можна пов'язати з інфляційними процесами у економіці країни, але якщо дослідити зміни обсягів виробництва та реалізації продукції, то побачимо, що вони зросли на 711849 тис. грн., що безперечно є позитивною зміною.

Головну роль в цьому відіграло підвищення трудовіддачі у 2022 році порівняно з 2021 роком. Так, продуктивність праці одного середньорічного робітника приросла на 498, 4 тис. грн., а заробітна плата на одного середньорічного робітника – лише на 64, 6 тис. грн. Це означає, що керівництво підприємства змогло правильно організувати управління

персоналом і знайшло резерви підвищення продуктивності трудових ресурсів.

У 2021-2022 роках ПрАТ «Запоріжбразив» мало позитивну динаміку мало не у всіх сферах своєї діяльності. Наприклад, у ці нелегкі часи, коли маса промислових підприємств перебувають у скрутному положенні, ПрАТ «Запоріжбразив» змогло збільшити середньорічну вартість своїх активів з 860133,5 тис. грн. до 923864 тис. грн.

Зросли і обсяги чистого прибутку підприємства, у 2021 році вони були на рівні 32400 тис. грн., а у 2022 році склали 44169 тис. грн.

Але показники рентабельності в цей же період навпаки зменшилися. Так, рентабельність продукції за чистим прибутком знизилася на 0,7% і у 2022 році становила 3,1%. Це негативна тенденція, однак зауважимо, що підприємство не збиткове, а це вже можна вважати успіхом.

ПрАТ «Запоріжбразив» має вище нормативного значення коефіцієнта покриття боргів, на початку 2021 року він становив 1,82, а інші періоди – 1,77 і 1,51. Коефіцієнт покриття боргу знизився проти попереднім роком. Це означає, що підприємство порівняно з попереднім роком знизилася кількість поточних зобов'язань, зокрема короткострокових кредитів.

На початку 2021 року значення коефіцієнта фінансового важеля становило 0,50, а наступні аналізовані періоди – 0,56 і 0,66, це свідчить про зростання фінансового важеля, хоча спостерігаються зміни власного капіталу та зобов'язань підприємства.

Показник автономії за аналізований період 2021-2022 року становив 0,65-0,50, тобто опустився до мінімально допустимого рівня це не дозволило підприємству покривати всі зобов'язання з допомогою власні кошти.

Коефіцієнт покриття боргів ПрАТ «Запоріжбразив» трохи знизився в динаміці та на кінець 2022 року становив 1,51.

Фінансовий важіль на ПрАТ «Запоріжбразив» за аналізований період 2021-2022 року склав 0,50-0,66.

Фінансове становище комбінату залишається скрутним через гостру нестачу власних оборотних коштів.

За нормативу власних оборотних коштів 1 522 344 тис.грн. станом на 31.12.2022 р. фактична наявність власних оборотних коштів 563 888 тис. грн., нестача власних оборотних коштів становила 958 456 тис. грн.

Оптимізувавши структуру капіталу, тим самим забезпечимо фінансову стійкість підприємства.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Для покращення фінансового стану ПрАТ «Запоріжбразив» необхідно:

- Оптимізувати структуру капіталу та забезпечити його фінансову стійкість.
- Забезпечити інвестиційну привабливість підприємства.
- Мінімізувати фінансові зобов'язання шляхом нарощування оборотного капіталу за рахунок збільшення прибутку від усіх видів діяльності.
- Систематично відстежувати стан дебіторської заборгованості, не допускати її збільшення, оскільки це загрожує фінансовій стійкості комбінату.
- Зменшити до мінімуму товарне кредитування.
- Розширити ринки збуту.
- Систематично проводити аналіз або діагностику комбінату, його фактичних результатів та факторів, що визначають рівень та динаміку цих результатів.

Для того, щоб підприємству оптимізувати структуру капіталу ПрАТ «Запоріжбразив», йому потрібно збільшити свій власний капітал. Відповідно до зростання власного капіталу підприємство зможе стати більш фінансово стійким та поправити своє фінансове становище.

Для того щоб поправити фінансове становище підприємство ПрАТ «Запоріжбразив», йому потрібно мати власний капітал у розмірі 2 763 018 тис. грн. На кінець 2022 року він становив 1 804 562 тис. грн., відповідно для необхідного розміру власного капіталу підприємству необхідно збільшити власний капітал на 958 456 тис. грн. При цьому сукупний капітал складе 4497750 тис.грн., а власний капітал 2763018 тис.грн.

За дотримання цих рекомендацій коефіцієнт автономії має зрости з 0,510 до 0,614, а коефіцієнт фінансової залежності повинен знизитися з 1,937 до 1,627, що означатиме суттєве покращення рівня фінансової стійкості.

Оптимізація структури капіталу одна із найважливіших і складних завдань, вирішуваних у процесі фінансового управління підприємством. Оптимальна структура капіталу є таке співвідношення використання власних і позикових коштів, у якому забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства, тобто. максимізується його ринкова ціна.

Максимальний показник рентабельності власного капіталу досягається при співвідношенні власних та позикових коштів 60% та 40% відповідно. Це говорить про те, що підприємство має можливість підвищити частку свого позикового капіталу з 5%, наявних на аналізований період, до 40% і при цьому не втратити рентабельність, а отже, стійкість і платоспроможність.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Аверіна М. Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення / М. Ю Аверіна // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - №9. - С. 92-100.
2. Азарова А. О. Підходи до формалізації механізму оцінювання фінансового стану підприємства / А. О. Азарова, О.В. Рузакова // Фінанси України. - 2006. - №12. - С.121-129.
3. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика / А. А. Апчерч; пер. с англ.; под ред. Я. В. Соколова, Н. А. Смирновой. - М. : Финансы и статистика, 2002. - 952 с.
4. Баканов М. И. Теория экономического анализа: учебник / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. - 4-е изд., доп. и перераб. - М.: Финансы и статистика, 2002. - 416 с.
5. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. - 2005. - № 3. - С.117-128.
6. .Бень Т.Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. - 2002. - №6. - С.53-60.
7. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И. А. Бланк. - 2-е изд., перераб. и доп. - К. : Эльга: Ника-Центр, 2004. - 656 с.
8. Брейли, Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс. -М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2012. - 1008 с.
9. Ван Хорн Дж. К., Вахович Дж. М. Основы финансового менеджмента / Ван Хорн Дж. - М. : И. Д. Вильямс, 2008. - 1232 с.
10. Волощук Л. О. Финансовый анализ: учебное пособие / Л. О. Волощук, М.А. Юдин; под ред. С.В. Филипповой. - К.: КАФЕДРА, 2012. - 320 с.
11. Грязнова А. Г. Фінанси / А. Г. Грязнова, Е. В. Маркина, М. Л. Седова - М. : Фінанси і статистика, 2012. - 496 с.

12. Денисенко М. П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання / М. П. Денисенко // Економіка і держава. -2019. - №12. - С. 61-65.

13. Денисенко М. П. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств / М.П. Денисенко, О.В. Зазимко // Агросвіт. - 2015. - №10. - [Електронний ресурс] Режим доступу : [http:// www. agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf](http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf)

14. Зарубинский В. М. К вопросу об управлении финансовым состоянием предприятия / В. М. Зарубинский, Н. С. Зарубинская, И. В. Семеренко // Финансовый менеджмент. - 2004. - № 3. - С. 112-120.

15. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / Г. Г. Кірейцев. - К. : ЦУЛ, 2002. - 495 с.

16. Ковтуненко Ю. В. Методичні основи аналізу фінансового стану промислового підприємства / Ю. В. Ковтуненко // Економіка. Фінанси. Право. -2016. - № 8/2. - С. 40-41.

17. Ковалев В.В. Финансовый анализ : управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев. - М., 1999. - 512 с.

18. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування / Ткаченко І.П. - Кам'янське, ДДТУ, 2019 р. - 223 с.

19. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз підприємств / М.Я. Коробов. - К. : Знання, 2000. - 378 с.

20. Ларка М. І. Аналіз фінансового стану підприємства як засіб підвищення ефективності його діяльності / М. І. Ларка, Г. О. Лісовські // Вісник НТУ «ХП». Серія «Технічний прогрес і ефективність виробництва». - 2013. - № 22 (995). - С. 168 -174.

21. Лях О. І. Методичні рекомендації до оцінки фінансово-економічної діяльності підприємств машинобудування на основі адаптивно-реноваційного підходу / О. І. Лях // Економіка та управління

підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. - 2013. - № 4 (24). - С.94-103.

22. Полозова В. М. Сучасні підходи до оцінки фінансового стану підприємства / В. М. Полозова // Вісник Хмельницького національного університету. - 2010. - № 5. - Т. 2. - С. 78-83.

23. Олійник О. В. Стан економічного аналізу в Україні: проблеми адаптивності до інституційних запитів / О. В. Олійник // Міжнародний збірник наукових праць. - 2010. - № 1 (16). - С. 158-169.

24. Івченко Л. І. Аналіз фінансового стану підприємства: інформаційне та методичне забезпечення / Л. І. Івченко // Фінанси, облік і аудит. - 2015. - Випуск 1 (25). (www.jair.org) - С.197-210.

25. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства / А.В. Ковалевська, С.І. Асєєв // Бізнес Інформ. - 2012. - № 3. - С. 163-169.

26. Комариця Л.Л. Аналіз фінансового стану підприємства у кризових умовах економіки / Л. Л. Комариця, Ю. Г. Кіцак - [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Economics/61392.doc.htm.

27. Крейнина М.Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле / М.Н. Крейнина. — М.: Дело и сервис, 2010. — 256 с.

28. Новак В. О. Інформаційне забезпечення менеджменту: навчальний посібник / В. О. Новак, Л. Г. Макаренко, М. Г. Луцький. - К.: Кондор, 2006. - 462 с

29. Кіндрацька Г.І. Економічний аналіз: підручник / За ред. проф. А. Г. Загороднього. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2008. - 487 с.

30. Ковтуненко К. В. Економічне оцінювання інноваційної діяльності промислового підприємства: своєчасність процесу та достовірність результату: монографія / К. В. Ковтуненко, Л. П. Шацкова. - О.: ФОП Бондаренко М.О., 2015. - 254 с.

31. Ковалев В. В. Финансовый анализ : управление денежными потоками, прибылью и рентабельностью / В. В. Ковалев - М.: Проспект, 2007. - 336 с.

32. Козляченко О. М. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства при загрозі банкрутства / О. М. Козляченко // Актуальні проблеми економіки. - №10(112). - 2011. - С. 182-187.

33. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник / Є. В. Мних - Вид. 2-ге, перероб. та доп. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 472 с.

34. Методика фінансового аналізу / Под ред. А. Д. Шеремета, Р. С. Сайфуліна, Е. В. Негашева. - 3-е изд. перераб. и доп. - М.: ИНФРА - М., 2001. - 207 с.

35. Петленко Ю. В. Фінансовий менеджмент. Навчальний посібник / Петленко Ю. В. - К.: Кондор, 2007. - 298 с.

36. Піскунов О. Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. Г. Піскунов, Н. Г. Метеленко, Т. П. Лободзинська -[Електронний ресурс] Режим доступу : http://economy.kpi.ua/files/files/11_kpi_2009.pdf

37. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України 26. 01. 2001 N 49/121 - [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/z0121-01#Text>

38. Приходько Н. І. Поняття фінансового стану підприємства: деякі аспекти його визначення / Н. І. Приходько // ФІП ФІП PSE. - 2010. - Т. 8. - С. 188-190.

39. Рясних Є.Г. Основи фінансового менеджменту / Є.Г. Рясних. - К.: Академвидав, 2010. - 336 с.

40. Рясных Е. Г. Инновации в планировании промышленного производства на основе маржинального подхода / Е.Г. Рясных, О.О. Орлов // Економіст - 2015. - №4. - С. 6-12.

41. Рясных Е. Г. Направления совершенствования маржинального анализа прибыли / О. А. Орлов, Е. Г. Рясных // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки - 2015. - №3, т.2. - С.84-90.

42. Рясных Е. Г. Некоторые проблемы оценки инновационных проектов / Е. Г. Рясных, О. О. Орлов // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2014. - Т.3, №3. - С. 7-12.

43. Рясних Є. Г. Маржинальний аналіз резервів росту прибутку за рахунок збільшення обсягів реалізації продукції і зниження собівартості / Д. Д. Сурмай, О. О. Орлов, Е. Г. Рясних // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. Вісник Херсонського національного технічного університету. - 2016. - № 23 (12). - С. 68-71.

44. Рясних Є.Г. Формування методичних підходів до визначення факторів інноваційного розвитку машинобудівних підприємств / Є. Г. Рясних, О. С. Олійник. - Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2014. - №5, Т.2. - С. 231-234

45. Рясних Є. Г. Актуальні питання комплексного оцінювання інноваційної діяльності підприємств : монографія / Орлов О.О., Гончар О.І., Ковальчук С.В., Рясних Є.Г. - Хмельницький: ХНУ, 2017. - 552 с.

46. Рясных Е. Г. Нетехнологические инновации : монография / О. Орлов, Е. Г. Рясных - Берлин.: LAPLAMBERT Academic Publishing, 2014. - 173 с.

47. Рудницька О. М. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств / О. М. Рудницька, Я.А. Біленська // Вісник «Логістика». - 2009. - № 649. - С. 132-138

48. Савицкая Г.В. Экономический анализ : учебник / Г.В. Савицкая. - 14-е изд., перераб. и доп. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2013. - 649 с.

49. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навчальний посібник // Г. В. Савицька. - 2-е вид., випр. і доп. - К.: Знання, 2005. - 662 с.

50. Савченко О. С. Проблеми застосування збалансованої системи показників на вітчизняних підприємствах / О. С. Савченко, Ю. М. Мельник // Маркетинг і менеджмент інновацій, - 2011. - № 1. - С. 192-203.
51. Скорина Є. І. Переваги та недоліки складання звіту про грошові кошти / Є. І. Скорина // Економічна наука. - 2008. - №6. - С. 64-67.
52. Стоун Д. Бухгалтерський учет и финансовый анализ. Подготовительный курс / Д. Стоун, К. Хитчинг.- М. : Сирин, 2014. - 304 с.
53. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія / О.О. Терещенко. - К.: КНЕУ, 2004. - 268 с.
54. Ткаченко С. О. Фінанси підприємств : навчальний посібник / С. О. Ткаченко. - Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. - 312 с.
55. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / Ю. М. Тютюнник, Л. О. Дорогань-Писаренко, С. В. Тютюнник. - Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. - 434 с.
56. Турило А. М. Методологічні підходи до оцінки фінансової діяльності підприємства / А. М. Турило // Фінанси України. - 2007. - №3. - С.100-104.
57. Уолт Кяран. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства : пер. з англ. - К.: Всеувиито; Наук. думка, 2001. - 367 с.
58. Фаріон І. Д. Практикум з фінансового аналізу / За редакцією д. е. н., професора І. Д. Фаріона. - Тернопіль, 2003. - 207 с.
59. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. - Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. - 156 с.
60. Финансовый менеджмент : учебник для вузов / Под ред. Поляка Г. Б. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юнити-Дана, 2012. - 527 с.
61. Фінанси підприємств : підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. - 7-е вид., без змін. - К. : КНЕУ, 2008. - 552с.

62. Фінанси підприємств : підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. ко л. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - 5-те вид., перероб. та допов. - К.: КНЕУ, 2004. - 546с.

63. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон - Тернопіль:, ТНЕУ, - 2016 - 304 с.

64. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч.- метод. посіб. для самот. вивч. дисц. / Терещенко О. О., Невмержицький Я. І., Куліш А. П. та ін. / За заг. ред. О. О. Терещенко.- К.: КНЕУ, 2006. - 312 с.

65. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / Т. І. Лепейко, О. М. Миронова, К. В. Кривобок, К. Р. Немашкало. - Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. - 306 с.

66. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навчальний посібник / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. — К. : КНЕУ, 2004. — 316 с.

67. (www.archive.org) Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О.Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко // Фінанси України. - 2007. - №1. - С.111-118.

68. Чернін О. Я. Управлінський облік за центрами відповідальності на підприємствах оптової торгівлі / О. Я. Чернін // Вісник ЖТДУ. - 2014. - № 3 (69). - С. 101-107. - [Електронний ресурс] Режим доступу : www.ven.ztu.edu.ua/article/view/37805/37519.

69. Чумак О. Економічна діяльність підприємств: сутність, концептуальна парадигма, регулювання / О. Чумак // Економічний дискурс. - 2019. - Випуск 2. - С. 104-112.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Деякі показники рентабельності підприємства та методика їх розрахунку

Назва показника рентабельності та його сутність	Способи розрахунку
1	2
<p>Рентабельність активів (англ.. Return On Asset, ROA) - показник ефективності використання підприємством активів.</p> <p>Позначення у формулах:</p> <p>Tax rate - податкова ставка; Percent on credits - проценти по виданих кредитах; ЕВІТ - прибуток до оподаткування та виплати відсотків.</p>	<p>1) Відношення чистого прибутку підприємства (після оподаткування) до величини активів (Total Assets):</p> $ROA = \frac{Net\ Income}{Total\ Asset} \times 100$ <p>2) З урахуванням прибутку з процентами по кредитах:</p> $ROA = \frac{Net\ Income + Percent\ on\ credits \times (1 - Tax\ rate)}{Total\ Asset} \times 100$ <p>3) На основі операційного прибутку:</p> $ROA = \frac{EBIT}{Total\ Asset} \times 100$

<p>Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (англ. Return On Equity, ROE) - показник ефективності та дохідності використання власного капіталу підприємства)</p>	<p>Відношення чистого прибутку до середньорічного акціонерного капіталу (Shareholder's Equity):</p> $ROE = \frac{EBIT}{Shareholder's\ Equity}$
<p>Коефіцієнт рентабельності вкладеного капіталу (англ. Return on Capital Employed, ROCE) - показник відображає прибутковість використання вкладеного капіталу підприємства.</p> <p>Позначення у формулах: Current Liabilities – короткострокові зобов'язання.</p>	<p>1) На основі відношення різниці чистого прибутку та розміру привілейованих дивідендів (Preferred Dividends) та середньорічної величини акціонерного капіталу Common Equity)</p> $ROCE = \frac{Net\ Income - Preferred\ Dividends}{Common\ Equity}$
<p>Коефіцієнт рентабельності вкладеного капіталу (англ. Return on Capital Employed, ROCE)</p>	<p>2) На основі показника рентабельності власного капіталу:</p> $ROCE = \frac{EBIT}{Total\ Assets - Current\ Liabilities}$

<p>Коефіцієнт рентабельності чистих активів (англ. Return On Net Assets, RONA) - показує прибутковість чистих активів підприємства, і відображає скільки створюється прибутку на кожну 1 грн чистих активів.</p> <p>Позначення у формулі: Fixed Assets - необоротні активи; Net Working Capital - оборотні активи за вирахуванням боргових зобов'язань.</p>	<p>Відношення чистого прибутку підприємства за звітний період до величини чистих активів.</p> $RONA = \frac{Net\ Income}{Fixed\ Assets + Net\ Working\ Capital}$
<p>Коефіцієнт рентабельності продажу (англ. Return On Sales, ROS) - відображає прибутковість здійснених продажів підприємства.</p>	<p>Відношення прибутку від продажів до виручки (Revenue):</p> $ROS = \frac{EBIT}{Revenue}$
<p>Рентабельність продукції (витрат) (англ. ROM)</p>	<p>Відношення чистого прибутку до собівартості реалізованої продукції (Cost Price):</p> $ROM = \frac{Net\ Income}{Cost\ Price}$
<p>Рентабельність основних засобів (англ. Return on Fixed Assets, ROFA, RFA)</p>	<p>Методика розрахунку є наступною:</p> $ROFA = \frac{EBIT}{Fixed\ Assets}$

ДОДОТОК Б

Таблиця Б.1

Методика розрахунку показників фінансової стійкості [39, с.189]

Назва показника та його змістовне наповнення	Методика розрахунку
Коефіцієнт незалежності - показує частину власних засобів підприємства в загальному їх обсязі	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Всього господарських засобів}}$
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу - показує частину залученого підприємства в загальному обсязі засобів	$\frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Всього господарських засобів}}$
Коефіцієнт заборгованості - співвідношення залучених та власних коштів підприємства	$\frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Власний капітал}}$
Коефіцієнт маневреності власних засобів - ступінь мобільності використання власних коштів підприємства	$\frac{\text{Власні оборотні засоби}}{\text{Власний капітал}}$
Коефіцієнт довгострокового залучення позичкових засобів - скільки довгострокових позикових коштів використано підприємством для фінансування активів (разом із власними засобами)	$\frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{(\text{Довгострокові зобов'язання} + \text{власний капітал})}$
Коефіцієнт структури довгострокових вкладень - частина основних засобів та поза оборотних активів, що фінансується довгостроковими зобов'язаннями	$\frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Основні засоби та інші позаоборотні активи}}$

Коефіцієнт структури залученого капіталу - частка
тривалих зобов'язань в обсязі залучених коштів

Довгострокові зобов'язання
Залучений капітал

